

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

KUTATÁSI JELENTÉS

*Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok
pénzügyi kultúrájáról, 2020*

2021.

KUTATÁSI JELENTÉS

Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok
pénzügyi kultúrájáról, 2020

Engedélyező:

Domokos László
Domokos László
elnök

A kutatásban résztvevő szervezetek:

 ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK	Állami Számvevőszék
 BUDAPESTI METROPOLITAN EGYETEM	Budapesti Metropolitan Egyetem
 SZENT ISTVÁN EGYETEM	Szent István Egyetem
 CORVINUS UNIVERSITY OF BUDAPEST	Budapesti Corvinus Egyetem
 SZTE SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM	Szegedi Tudományegyetem
 GÁL FERENC EGYETEM	Gál Ferenc Egyetem

Kutatásvezető: Németh Erzsébet

A kutatási jelentés összeállítói: Béres Dániel
Huzdik Katalin
Deák-Zsótér Boglárka
Németh Erzsébet

A kutatás előkészítésében, megtervezésében és lebonyolításában résztvevő személyek:

Béres Dániel	(METU)
Deák-Zsótér Boglárka	(CORVINUS)
Gaszó Tibor	(GFE)
Huzdik Katalin	(METU)
Kiri Henriett	(GFE)
Kovács Péter	(SZTE)
Mészáros Aranka	(SZIE)
Mikes Benedek	(ÁSZ)
Németh Erzsébet	(ÁSZ)

Kézirat lezárva: 2020. december 15.

Iktatószám: EL-3091-002/2021

ISBN: 978-615-5222-26-9

TARTALOMJEGYZÉK

▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
▶	BEVEZETÉS.....	6
▶	AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE	8
	A pénzügyi kultúra fogalma.....	8
▶	HIPOTÉZISEK.....	10
	Első hipotézis (H1).....	10
	Második hipotézis (H2).....	10
	Harmadik hipotézis (H3).....	10
▶	ANYAG ÉS MÓDSZER	11
	A kutatás célcsoportja.....	11
	A kérdőív.....	11
	A pénzügyi kultúra mérése.....	11
	Pénzügyi Tájékozottsági Mutató.....	11
	Énkép Index.....	12
	Kockázatvállalási Mutató.....	12
	A kérdőív értékeléséhez használt statisztikai módszerek.....	12
▶	EREDMÉNYEK	13
	Az alapsokaság jellemzői.....	13
	A pénzügyi tájékozottság változása.....	15
	A pénzügyi kultúra szocio-demográfiai tényezői.....	16
	A vélt és valós pénzügyi tudás.....	19
	A hallgatók élethelyzetének sajátos elemei.....	23
	— A hallgatók célrendszere.....	23
	— A hallgatók jövedelme.....	25
	— A hallgatók és a pénzügyi termékek iránti keresletük.....	27
▶	KÖVETKEZTETÉSEK	36
▶	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	37

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az Állami Számvevőszék társadalmi felelősségvállalásának kiemelt területévé tette a magyar lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztését. Az országgyűlési határozatban is megerősített társadalmi szerepvállalása részeként szerepet vállal a nemzeti stratégia megvalósításában, kiemelten a stratégiában kitűzött célok megvalósulásának eredményességének mérésében.

Jelen kutatás célja, hogy a tudományos kooperáció révén képet adjon a felsőoktatás különböző tudományterületén tanulmányokat végző magyar fiatalok pénzügyi műveltségéről és tudatosságáról, illetve értékelje, hogy a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi tudása, attitűdjei és viselkedése miként változott a korábbi kutatást követő hét év alatt.

Az eredmények azt mutatják, hogy a pénzügyi tájékozottság szintje (PTM), amely a hallgatók kalkulációs készségekkel kiegészített tudásszintjét méri, nem változott a két felmérés között, a pénzügyi kultúra szintje azonban szocio-demográfiai ismérvek alapján eltérő: a fiúk, a felsőoktatásban pénzügyi-gazdasági ismeretek tanuló hallgatók, és azok akik huzamosabb ideig külföldi tartózkodtak magasabb PTM értékkel rendelkeznek.

A felsőoktatásban tanuló fiatalok valós és vélt tudása között lényeges különbség van. Az úgynevezett Énkép Index azt méri, hogy a hallgatók mennyire vannak tisztában saját pénzügyi tudásszintjükkel. Az index alapján végzett számítások szerint a hallgatók mintegy fele ítéli meg reálisan önmagát, miközben a tudásukat túlbecslők aránya 38,6%, az alulbecslőké pedig 10,37%. 2020-ban a hallgatók nagyobb mértékben értékelték túl pénzügyi-gazdasági ismereteiket, mint 2013-ban, és ez annak a veszélyét rejti, hogy nem eléggé megalapozott pénzügyi döntéseket hoznak.

A hallgatók a korábbi vizsgálatokhoz hasonlóan, a valós, illetve vélt pénzügyi tudásuktól függetlenül jellemzően, mintegy 80%-ban, kockázatkerülők voltak. A válaszolók tehát, annak ellenére, hogy számosan túlbecsülik képzési kompetenciáikat, jellemzően nem vállalnak fel olyan kockázat, amelyek meghaladná az ítélőképességüket. Ez a magatartás azonban negatív hatással is járhat, hiszen az indokolatlanul alacsony kockázatvállalás elbátoríthatja a hallgatókat attól, hogy vállalkozóvá váljanak, vagy olyan pénzügyeket érintő tranzakciókat indítsanak, amely a jólétük növeléséhez járulhatna hozzá.

Megvizsgáltuk a hallgatók célrendszerét, hitelezési, megtakarítási és befektetési képességüket, a pénzügyi szolgáltatásokkal és termékhasználattal kapcsolatos szokásaikat. Az eredmények azt mutatják, hogy a hallgatók egyaránt rendelkeznek rövid, közép és hosszú távú célokkal, a jövedelmi helyzetük, illetve a megtakarítási lehetőségeik (szokásaik) azonban csak kevesük számára teszi lehetővé, hogy a hosszú távú céloknak megfelelően cselekedjen pénzügyi döntései során. A többség ezért a rövidtávú megtakarítási formákat preferálja. A hallgatók célrendszere mind nemek, mind korcsoportok szerint eltérő mintázatot mutat. A legfontosabb cél a félév sikeres teljesítése. A 25 éven felülieknél a korábbiaknál jelentősen magasabb átlagot ér el az autó/lakás vásárlás, mint cél.

Mindkét felvételnél azt találtuk, hogy a fiatalabb korosztály, illetve a nők jövedelme alulmarad az idősebbek és férfiak jövedelméhez képest. A hallgatók elsődleges jövedelmi forrása a munkabér, a zsebpénz, valamint az ösztöndíj. A 2013-as adatokat összehasonlítva emellett azt látjuk, hogy nőtt azok aránya, akik rendszeresen tudnak megtakarítani, emellett a megtakarítások átlagértéke is emelkedett. A hallgatók mindkét korosztályban és nemben legnagyobb arányban biztonsági tartalék képzésére gyűjtene. A vállalkozás beindítása és fejlesztése a korábbiaknál magasabb átlaggal jelenik meg a fiatalabb csoportnál és a nőknél. A fiatalabbak kevésbé rendelkeznek, illetve rendelkeztek hitellel (18%), mint az idősebbek (57,5%).

Összességében elmondható, hogy miközben a pénzügyi tájékozottság szintje annak ellenére nem változott, hogy a vizsgált időszakban egyre fokozódó figyelem irányult a pénzügyi kultúra fejlesztésére, az attitűdök területén pozitív változások figyelhetők meg. A hallgatók magabiztosabbak a pénzügyek területén, fontosnak tartják, hogy legyen megtakarításuk, illetve biztonsági tartalékképzésre gyűjtene. Ahhoz azonban, hogy a hallgatók pénzügyi tudásszintje és kockázatkezelő képessége javuljon, az oktatás-nevelés során nagyobb figyelmet kell szentelni a pénzügyi ismeretek oktatásán túl azok gyakorlati alkalmazására, illetve befektetési és vállalkozási ismeretek oktatására.

BEVEZETÉS

A 2008-as gazdasági válság óta egyre fontosabbá válik a pénzügyi tudatosság kérdésköre Magyarországon. Ezt támasztja alá a Kormány 2017-ben indított „Pénzügyi tudatosság fejlesztése” címet viselő stratégiaja is. A stratégia küldetése szerint a pénzügyi jártasság és a pénzügyi ismeretek megfelelő elsajátítása elengedhetetlen ahhoz, hogy tudatos, megfontolt és ésszerű döntéseket hozzunk pénzügyeinkről.

Az optimális vagy az ahhoz közelítő családi, pénzügyi döntés meghozatala stabil és tervezhető jövőképet biztosít. Ennek elérése érdekében az általános pénzügyi kultúrát meg kell alapozni, majd folyamatosan fejleszteni és ápolni kell. A pénzügyi képzést erősíteni kell az iskolarendszerű oktatásban és azon kívül is. Kiemelt prioritás egy pénzügyileg tudatos generáció felnevelése.

A magyar lakosság pénzügyi kultúrájának szintjéről számos tanulmány jelent meg az elmúlt években. A kutatások pénzügyi kultúra meghatározásakor a pénzügyi tudást (pénzügyi ismeretek), a pénzügyekben való jártasságot és tapasztalatot, a pénzügyi készségeket, és végül a pénzügyi tudatosságot veszik alapul, amelyek összessége végül meghatározza azt, hogy az egyének és a szervezetek miként hozzák meg pénzügyi döntéseiket (Béres & Huzdik, 2012).

Az OECD 2018-ban 26 ország, köztük Magyarország pénzügyi tudatosságának szintjét vizsgálta. A kutatás megállapította, hogy a pénzügyi műveltség szintje valamennyi vizsgált országban további fejlesztésre szorul, mivel a lakosság jelentős része nem rendelkezik megfelelő pénzügyi műveltséggel ahhoz, hogy kellő eredményességgel foglalkozzon a mindennapi pénzügyeivel. Magyarországon a pénzügyi műveltséget mérő OECD mutató értéke az OECD-átlagához erősen közelít, és a legújabb nemzetközi rangsort vizsgálva Magyarország relatív helyzetében 2015-höz képest némi javulás figyelhető meg. A javuló eredmények mellett továbbra is nagy szükség van a célirányos pénzügyi szemléletformálásra (MNB, 2020).

A 2008-2009-es válság felszínre hozta a lakosság eladósodása miatti sérülékenységet: a pénzügyi válság következtében a devizaalapú hitelek megdrágultak az árfolyam változása miatt, és a háztartások jelentős része nem tudta fizetni a megnövekvő törlesztőrészeket. A lakossági sérülékenységet fokozta a romló foglalkoztatottsági és jövedelmi helyzet is (Kádár, Erdélyi, & Právitzné Pejko, 2020).

A Pénziránytű Alapítvány 2020 májusában készült, az OECD módszertanán alapuló országos felmérés azt mutatja, hogy válság idején jobban odafigyelünk pénzügyeinkre, tudatosabban tervezünk, ugyanakkor konjunkció alatt és az életszínvonal emelkedésével párhuzamosan hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy jöhetnek rosszabb időszakok is és a megtakarításokra nem helyezünk elég hangsúlyt.

A magyar háztartások pénzügyi stabilitása jelentős mértékben javult a 2018-as szinthez képest. Míg 2018-ban a háztartások alig fele volt képes fedezni egy jelentősebb kiadást külső segítség nélkül, addig 2020-ban ez a szám már 73 százalékra nőtt. Az elmúlt két évben megduplázódott a pénzügyeiket tudatosan tervezők aránya. A pozitív eredményhez feltehetően hozzájárult a koronavírus által okozott anyagi bizonytalanság is. A pénzügyi problémákkal küzdők aránya ugyan stagnált az elmúlt két évben, de megoldási stratégiáikban a megtakarításokra koncentrált, az eladósodás és a pazarlás elkerülésére fókuszáló döntések kerültek előtérbe (Pénziránytű, 2020).

A pénzügyi kultúrát gazdasági-társadalmi szinten makrogazdasági indikátorok segítségével is mérhetjük, mint például a rendelkezésre álló jövedelem, a megtakarítások, az idegen források, vagy a gazdaság készpénz igénye.

A háztartások GDP-arányos nettó pénzügyi vagyona a gazdaságpolitikai, adópolitikai, illetve a megtakarítást ösztönző intézkedéseknek köszönhetően 2010-től nőtt. Magyarországon a pénzügyi válság előtt magas volt a lakossági eladósodottság, a kibocsátott hitelek szintje igen magas volt, ugyanakkor a háztartások megtakarítási rátája a nullához közelített. A gazdaság fellendülésével, 2010-2013 között – az MNB becslése szerint – átlagosan 13%-kal nőtt a lakosság rendelkezésre álló jövedelme, melynek következtében a 2010-2013 közötti időszakban a megtakarítási hajlandóság 20% körüli szintre emelkedett (Pellényi, 2014). A válságot követően a lakosság több hitelt törlesztett, mint amennyi új hitelt felvett, ezáltal nettó hiteltörlesztővé vált (Boldizsár & Kékesi, 2017). A lakosság megtakarításai 2012-től 2015 végéig nominálisan évente átlagosan 13,1%-kal nőttek és ezzel egyidejűleg csökkent a hitelfelvetelek száma. Ismét növekedésnek indult 2016-tól a hitelezés, és ennek az újbóli fellendülésnek köszönhetően visszafogottabb lett a megtakarítási hajlandó-

ság. A nettó pénzügyi vagyon éves növekedése 2016-2018 között még 10% felett volt. A háztartások pénzügyi eszközeinek értéke 2007-2019 között több mint kétszeresére emelkedett. Az eladósodottság mértéke hazánkban 2010-ig jelentős volt, de a hitelkötelezettségek pénzügyi vagyonon belüli aránya 2018-ra 16%-ra csökkent a 2008-as 61%-ról. Így 2019 végén az eladósodás mértéke alacsony makrogazdasági és költségvetési kockázatot jelentett. Annak ellenére, hogy a hitelállomány 2017-től bővült, a hitelezési szint (a hitelkötelezettségek a GDP arányában) is folyamatosan csökkent az elmúlt években, főként a GDP dinamikus növekedésének következtében, és a V4-országokkal történő összehasonlításban is alacsonynak tekinthető. A növekedés hátterében elsősorban a hitelfelvételt ösztönző kormányzati intézkedések (többek közt a babaváró hitel bevezetése), valamint a bővülő lakossági fogyasztás következtében megemelkedett fogyasztási hitelek iránti kereslet áll. A hitelezés bővülésének kockázatai 2020 márciusáig jóval alacsonyabbak voltak, mint a 2005-2008 között felfutó lakossági hitelezése (Kádár, Erdélyi, & Právitzné Pejko, 2020).

Összességében elmondható, hogy a magyar háztartások pénzügyi stabilitása jelentős mértékben javult, a pénzügyi problémákkal küzdők aránya stagnált az elmúlt években. Az is megállapítható, hogy az egyének pénzügyi kultúrája közvetve és közvetlenül egyaránt hatással van a makrogazdasági folyamatokra, így a monetáris és költségvetési politikára, valamint a pénzügyi piacok működésére is, vagyis a pénzügyi rendszer egészére. Az a tény, hogy a pénzügyi piacok gyorsabban fejlődtek az emberek pénzügyi kultúrájánál, rávilágít a pénzügyi kultúra fejlesztésének kiemelkedő jelentőségére.

Ahhoz, hogy az általános és középiskolában, valamint a felsőoktatásban eredményesen lehessen pénzügyi kultúrát, tudatos fogyasztási magatartást és adekvát gazdasági ismereteket oktatni, elengedhetetlen a fiatalok attitűdjét vizsgálni (Zsótér & Nagy, 2012).

Az Állami Számvevőszék legújabb kutatása (Németh et al., 2020) azt értékelte, hogy történt-e előrelépés a pénzügyi tudatosság oktatása és fejlesztése területén 2016 óta Magyarországon. A kutatási eredmények azt mutatják, hogy 2016-ról 2020-ra számos előrelépés történt: több állami és egyéb kezdeményezés indult meg, a képzések volumene; a képzési programok, és az azon résztvevők száma jelentősen nőtt. A Nemzeti Alaptanterv az iskolák számára a célok között megjelölte a gazdasági és pénzügyi nevelést. A szakgimnáziumokon kívül azonban kötelező tantárgyként nem oktatnak ilyen ismereteket. A Kormány 2017-ben elfogadta a lakosság pénzügyi tudatosságát fejlesztő stratégiát, illetve megjelentek az első akkreditált pénzügyi kultúra tankönyvek. A közoktatáson kívüli szervezetek eredményei azt mutatják, hogy a képzési programok, és az azon résztvevők száma mintegy háromszorosára nőtt. A tudásátadás fókuszában továbbra is az egyéni takarékoskodás és pénzügyi tudatosság, a pénzügyi önismeret, attitűd és viselkedés állt. A befektetési és vállalkozási ismeretek oktatása továbbra sem prioritás.

Jelen kutatás célja, hogy megismerjük a felsőoktatásban tanulók tudásának, attitűdjének, viselkedésének aktuális jellemzőit és annak változásait, illetve az újonnan a középiskolások számára bevezetett fejlesztési programok hatását. Jelen kutatás a 2012-ben indított „Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról” címet viselő felmérés megismétlése, amely tudományos kooperáció révén átfogó képet adott a felsőoktatás különböző tudományterületén tanulmányokat végző magyar fiatalok pénzügyi műveltségéről és tudatosságáról. A korábbi kutatás feltárta, hogy hallgatók pénzügyi kultúrájának szintjét számos befolyásoló tényező együttesen határozza meg: nem, életkor, családi állapot, származás, lakás körülmények, gyerekvállalás, képzés jellege, szintje, oktatásban töltött idő, diplomák száma, külföldi tartózkodás. A pénzügyi tudatosság középiskolai képzésének megerősítésének szükségességére hívta fel a figyelmet ugyanakkor, hogy nem találtak mérhető eltérést a középiskolában pénzügyi-gazdálkodási képzésben részesültek és nem részesültek tudásszintje között. A kutatás emellett arra hívta fel a figyelmet, hogy 2012-ben a hallgatók rendkívül kockázatkerülők voltak a pénzügyi döntések tekintetében. Még azok a hallgatók sem mertek kockázatot vállalni, akik ehhez elegendő pénzügyi tudással és magabiztossággal rendelkeztek.

AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE

A pénzügyi kultúra fogalma

Tekintettel arra, hogy jelen kutatás egy korábbi kutatás megismétlése, vagyis a módszertan közel azonos, jelen kutatási jelentés keretein belül is elfogadjuk relevánsnak a Magyar Nemzeti Bank pénzügyi kultúra definícióját, amely a mai napig a legközelebb áll a pénzügyi kultúra koncepciójához. Ezek alapján a pénzügyi kultúra az alábbi módon definiálható:

„A pénzügyi ismeretek és készségek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit.” (MNB, 2008)

A 2013-ban lezárult felmérésben több mint kétezer hallgató (n=2070) vett részt. A kérdőíves felmérés eredményei rávilágítottak arra, hogy számos – többek között élethelyzeti, családi, oktatási és társadalmi – összetevő befolyásolja a fiatalok pénzügyi kultúráját. Az eredmények szerint a középiskolai pénzügyi-gazdasági képzésben részesültek pénzügyi kultúrája nem fejlettebb az ilyen képzésben nem részesültekénél, ami arra mutatott rá, hogy a vonatkozó tananyagok fejlesztését más alapokra szükséges helyezni. A kutatás megállapította, hogy a hallgatók pénzügyi műveltsége az élethelyzetüknek és célrendszerüknek megfelelő, ám nincs lehetőségük hosszú távú céljaik megalapozására. Kiderült továbbá, hogy a fiatalok jelentős részének a saját tudásáról alkotott képe, illetve a valós tudása eltér egymástól, ugyanakkor túlnyomó többségük kockázatkerülő a pénzügyi döntések során (Béres, Huzdik, Kovács, Sági, & Németh, 2013)¹.

A kutatás fókuszában a felsőoktatásban tanuló 18-25 éves korosztály állt. A kutatás újdonsága volt, hogy a felmérés nemcsak a tárgyi tudást mérte, hanem összevetésre került a hallgatók céljaival, pénzügyi attitűdjeivel és szokásaival.

A 2013-as kutatási eredményekből kiderült, hogy a vizsgált korosztály pénzügyi kultúrájának szintjét számos befolyásoló tényező együttesen határozza meg (nem, életkor, családi állapot, szülők iskolai végzettsége, lakáskörülmények, gyermekvállalás, képzés jellege, szintje, oktatásban töltött idő, diplomák száma, külföldi tartózkodás).

A kutatás rávilágított továbbá, hogy a felsőoktatásban tanuló fiatalok valós és vélt pénzügyi tudása között lényeges különbség van. A vizsgált korosztály több mint fele (59%), ugyan reálisan ítéli meg önmagát, azonban nagyarányú a saját tudásukat felül- (30%), illetve alulértékelők (11%) mértéke is. A nemek között nem talált a kutatás szignifikáns különbséget a pénzügyi kultúra szintje tekintetében. A téves önértékelésből eredő kockázatokat némileg enyhíti, hogy a fiatalok közel háromnegyede kockázatkerülő magatartást mutat, ha pénzügyi döntést kell hoznia. A túlzott kockázatkerülés, azonban a pénzügyi lehetőségek kihasználását akadályozhatja. A kutatás vizsgálta a hallgatók célrendszerét, hitelezési, megtakarítási és befektetési képességüket, a pénzügyi szolgáltatásokkal és termékhasználattal kapcsolatos szokásaikat. Annak ellenére, hogy a hallgatók egyaránt rendelkeztek rövid, közép és hosszú távú célokkal, a jövedelmi helyzetük, illetve a megtakarítási lehetőségeik (szokásaik) csak kevesük számára teszi lehetővé, hogy a hosszú távú céloknak megfelelően cselekedjen pénzügyi döntései során. A többségnek – részben a kockázatkerülő magatartás miatt – folyamatosan szüksége van a rendelkezésére álló erőforrásokra, ezért a rövidtávú megtakarítási formákat preferálja. A jövedelem és így a megtakarítás növekedésével párhuzamosan, a megtakarítási forma is a komplexebb, hosszabb távra szóló pénzügyi termékek felé tolódik el (Béres, Huzdik, Kovács, Sági, & Németh, 2013).

A kutatás felhívta a figyelmet arra, hogy milyen nagy jelentősége van annak, hogy a közoktatásban és a felsőoktatásban a tananyagfejlesztés tudományos kutatások eredményeire épüljön. Nem volt ugyanis mérhető eltérés a középiskolában pénzügyi-gazdálkodási képzésben részesültek és a nem részesültek tudásszintje között.

¹ [t353.pdf \(asz.hu\)](#)

K U T A T Á S I J E L E N T É S

A mostani, 2020-as felmérés lehetőséget nyújt arra, hogy közel azonos módszertan mellett összehasonlítható eredményeket érjünk el, ez alapján vonva le következtetéseket az elmúlt bő hét év pénzügyi kultúra fejlesztését célul kitűző programok kapcsán.

HIPOTÉZISEK

Figyelembe véve, hogy közel azonos módszertanon alapuló kutatásról van szó, a hipotézisek megegyeznek azokkal, amelyek a 2013-as kutatás során megfogalmazásra kerültek, így elősegítve az összehasonlítathatót a korábbi eredményekkel.

Első hipotézis (H1)

Az első hipotézis kapcsán azt vizsgáljuk, hogy a pénzügyi kultúra szintje miképpen változott a korábbi kutatáshoz képest, illetve milyen szocio-demográfiai tényezők vannak hatással a hallgatók pénzügyi tájékozottságára.

H1.a.: A Pénzügyi Tájékozottság szintje pozitív irányban változott 2013-as kutatáshoz képest

H1.b.: A felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrája szocio-demográfiai ismérvek mentén eltérő.

A vizsgálatba bevont szocio-demográfiai ismérveket két csoportra bontva az 1. számú táblázat tartalmazza.

1. táblázat: A vizsgálatba bevont szocio-demográfiai ismérvek

Általános ismérvek	Oktatáshoz kapcsolódó ismérvek
<ul style="list-style-type: none"> nem életkor családi állapot származás (szocializáció) lakás/szállás körülmények gyerek (van/nincs) munka (dolgozik-e tanulás mellett) 	<ul style="list-style-type: none"> tagozat jellege (nappali, levelező, stb.) képzés szintje (BSc, MSc, stb.) a felsőoktatásban eltöltött félévek száma szakirány típusa (gazdasági, stb.) diploma (első képzés vagy nem) pénzügyi-gazdasági képzésben részesült külföldi tanulmányok

Forrás: Béres et.al. (2013)

Második hipotézis (H2)

Pénzügyi döntések meghozatalakor az egyének leginkább meglévő tudásukra és korábbi tapasztalataikra támaszkodnak az egyéb pillanatnyi befolyásoló tényezők mellett. Utóbbiaktól eltekintve, a meglévő tapasztalat és tudás nem mindig eredményez az egyén számára optimális döntést – különösen akkor nem, ha nincsenek tisztában azzal, hogy saját valós kompetenciájuk adott témakörben milyen mértékű. Második hipotézisünk ezek alapján:

H2: A felsőoktatásban tanuló fiatalok valós és vélt pénzügyi tudása között lényeges különbség van.

Tekintve, hogy a nemek szerinti szegmentálás, valamint a kockázatvállalás szinte minden kutatásban jelen van explicit vagy implicit módon, a kettes hipotézis kapcsán két további alhipotézis került megfogalmazásra:

H2.a: A felsőoktatásban tanuló férfiak önértékelése és valós pénzügyi tudása között nagyobb a szakadék, mint a nők esetében.

H2.b: A kockázatvállalás szintjét az énkép határozza meg, nem pedig a valós pénzügyi tudás.

Harmadik hipotézis (H3)

A harmadik hipotézis kapcsán arra keressük a választ, hogy a felsőoktatásban tanulók ismerik-e az élethelyzetükhöz igazodó pénzügyi termékeket – ha igen, akkor vajon megfelelő módon használják-e azokat. Ezek alapján a kutatás harmadik hipotézise:

H3: A felsőoktatásban tanuló fiatalok az élethelyzetüknek és célrendszerüknek megfelelő pénzügyi műveltséggel bírnak.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A kutatás célcsoportja

A kutatás deklarált célcsoportja – a korábbi, 2013-as kutatáshoz hasonlóan – a felsőoktatásban különböző tudományterületeken tanuló fiatal felnőttek (18 és 25 év közötti korosztály). A pénzügyi kultúra kutatásban résztvevő felsőoktatási intézmények, a Budapesti Metropolitan Egyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem, a Szent István Egyetem, a szegedi Gál Ferenc Egyetem, valamint a Szegedi Tudományegyetem. A résztvevő felsőoktatási intézmények köre bővebb, mint a 2013-ban volt, ezzel a kutatási eredmények érvényesége, illetve azok robusztussága is nőtt. Ebből következik az is, hogy a hipotézisekben megfogalmazott összehasonlítások is érvényesnek tekinthetők.

A kérdőív

A 2013-as pénzügyi kultúra kutatás kérdőívének összeállítását széleskörű szakirodalmi feldolgozás előzte meg. Az alapos előkészítés egyben szolgált minőségbiztosítási célokat, másfelől pedig azt, hogy a kérdőív alkalmas legyen különböző időpontok közötti mérések elvégzésére is. Ebből következik az is, hogy a 2020-ban alkalmazott kérdőív csak minimálisan tér el a 2013-as felmérésnél alkalmazott kérdőívtől.

A kérdőív hat blokkból áll, egyaránt tartalmaz zárt és nyitott kérdéseket, valamint likert skálákat. A 2013-as felméréshez képest a kérdőív négy új kérdést tartalmaz, egy kérdés törlésre került, míg további tíz esetben a kérdés került pontosításra, vagy a válaszlehetőségek bővültek/módosultak.

A kérdőívet a 2020-as kutatás során nem teszteltük előzetesen hallgatókon, tekintve, hogy a 2013-as kutatás tapasztalatai a rendelkezésünkre álltak és a kérdőív módosítása során ezeket is figyelembe vettük.

A kérdőív lekérdezésére két lépcsőben került sor a www.penzugykultura.hu weboldalon keresztül. Az első lekérdezési körre 2020 tavaszi félévére, míg a második lekérdezési körre 2020 őszi félévére került sor.

A web-alapú kérdőíves megoldás lehetőséget biztosított többek között a dinamikus kitöltésre (adott hallgatónak csak a rá vonatkozó kérdésekre kellett válaszolnia), valamint lehetőség nyílt az azonnali hibakezelés megoldására is, ami az értékelhető kérdőívek számának növeléséhez járult hozzá.

A kérdőívet, valamint az egyes kérdések közötti kapcsolatrendszer az 1-es és 2-es számú melléklet tartalmazza.

A pénzügyi kultúra mérése

A pénzügyi kultúra szintjének meghatározásához a nemzetközi szakirodalomban fellelt módszereket alapul vevő mérési rendszer szolgált, amely a korábbi, 2013-as felméréshez került kidolgozásra. A módszer előnye a szakirodalomban fellelhető megközelítésekkel szemben, hogy egy-egy speciális terület kiemelése helyett alkalmas a pénzügyi kultúra komplexitását megragadva információval szolgálni.

A megközelítés sajátosságát az adja, hogy a kérdések kiválasztásakor a pénzügyi kultúra koncepciójában foglaltak megragadása volt a cél. Emellett, ahol lehetőség nyílt rá, ott a pénzügyi attitűd három dimenziója² adta a keretet az elméleti, illetve a gyakorlati tudásra és tapasztalatra épülő kérdésekhez.

Pénzügyi Tájékozottsági Mutató

A Pénzügyi Tájékozottsági Mutató³ (PTM) a hallgatók pénzügyi tudásszintjét méri. A mutató fele-fele arányban tartalmaz elméleti, illetve gyakorlati kérdéseket. Utóbbiak, ugyan a hallgatók kalkulációs képességét is próbára teszik, azonban a kérdések úgy kerültek kialakításra, hogy a megfelelő realitásérzékkel (pénzügyi tapasztalattal) bíró hallgató meg tudja adni a helyes választ számolás nélkül is.

² Kognitív (mit tud róla), affektív (hogyan kellene cselekedni), konatív (hogyan cselekszik)

³ A mutatókat a kutatócsoport tagjai fejlesztették ki, Béres Dániel és Huzdik Katalin kutatók szakmai irányítása mellett.

A Pénzügyi Tájékozottsági Mutató értékét 21 kérdésre adott válasz alapján számolta a rendszer a helyes válaszok arányában. Értéke 0 és 21 között van (minél magasabb az értéke, annál nagyobb a hallgató tájékozottsága).

Énkép Index

Az Énkép Index azt méri, hogy a hallgatók mennyire vannak tisztában saját pénzügyi tudásszintjükkel. Az index a hallgatók önbevallásán, valamint a mért tudásszintjük különbségén alapul.

Ha az Énkép Index értéke nulla, vagy akörüli érték, akkor a hallgató reálisan ítéli meg pénzügyi ismereteit, ellenkező esetben vagy alulértékeli, vagy felülértékeli azt.

Kockázatvállalási Mutató

A hallgatók kockázatvállalási mutatója kétféleképpen határozható meg. Egyfelől értékelésre került önbevallás alapján, amelyet a bevallott tudásszint és bevallott kockázatvállalási szint eredőjeként kapunk meg, másfelől pedig a valós tudásszint is értékelésre került a bevallott kockázatvállalási hajlandóság mentén.

A kockázatvállalási mutató számítása:

$$KM_{\text{önbev}} = \frac{\text{Kockázatvállalási szint önbevallás alapján}}{\text{Pénzügyi – gazdasági ismeret önbevallás alapján}}$$

$$KM_{\text{valós}} = \frac{\text{Kockázatvállalási szint önbevallás alapján}}{\text{Valós pénzügyi – gazdasági ismeret}}$$

A mutatók nulla és végtelen között vehetnek fel értéket. Ha egy alatt van az értéke, akkor az adott illető kockázatkerülő, ha egy felett, akkor pedig kockázat vállaló. Amennyiben egy az értéke, akkor az egyén megfelelő mértékű kockázatot vállal, így nevezhetjük kockázat kezelőnek. Természetesen az egy körül elhelyezkedő értékek szintén a kockázat kezelő kategóriába esnek bele.

A kérdőív értékeléséhez használt statisztikai módszerek

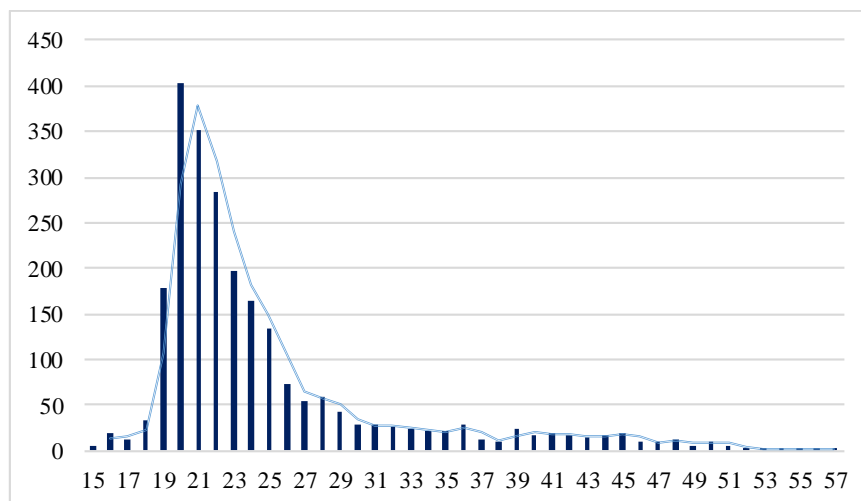
A kérdőív feldolgozása során a leíró statisztika módszerein túl keresztábra elemzést, valamint varianciaanalízist alkalmaztunk. A számításokat és az ábrákat MsExcel, valamint SPSS programok felhasználásával hoztuk létre.

EREDMÉNYEK

Az alapsokaság jellemzői

Az adatbázis tisztítása után 2557 bevonható kérdőív áll rendelkezésre. A kérdőívet 15 és 57 éves kor között töltötték ki (1. ábra). A kitöltők 61%-a nő. Ez megegyezik azzal a tendenciával, hogy a felsőoktatásban tanuló nők részaránya növekedést mutat az ezredforduló óta, és jellemzően 52-58% körül mozog, 2019-ben 53% volt a női hallgatók aránya a felsőoktatásban.

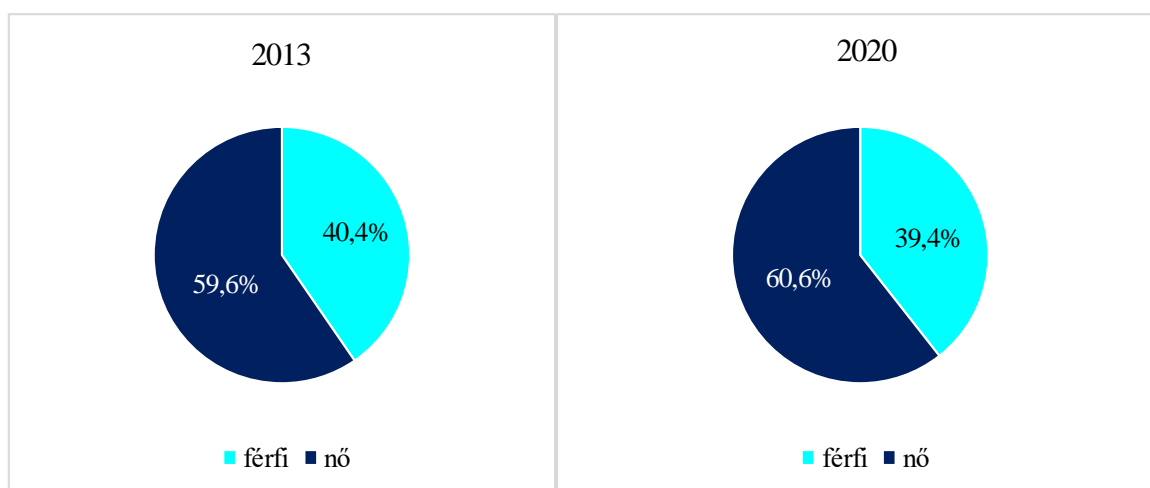
1. ábra: A teljes minta eloszlása életkor szerint

Forrás: saját szerkesztés (n=2557)

A kutatás elsődleges célcsoportja a 18 és 25 éves korosztály, így a kor szerinti tisztítás után 1.746 rekord áll rendelkezésre, amely a tisztított adatbázis 68,3%-a. A kérdőívet legtöbbször a 20 éves korosztályból töltötték ki (nők: 20 év, férfiak: 21 év). A kérdőívet kitöltők túlnyomó többsége, közel kétharmada nő (60,6%). A kérdőívet kitöltők között 2013-ban a nők aránya 59,6% volt. (2. ábra)

2. ábra: A 18-25 éves korosztály nemek szerinti megoszlása (n=1746)

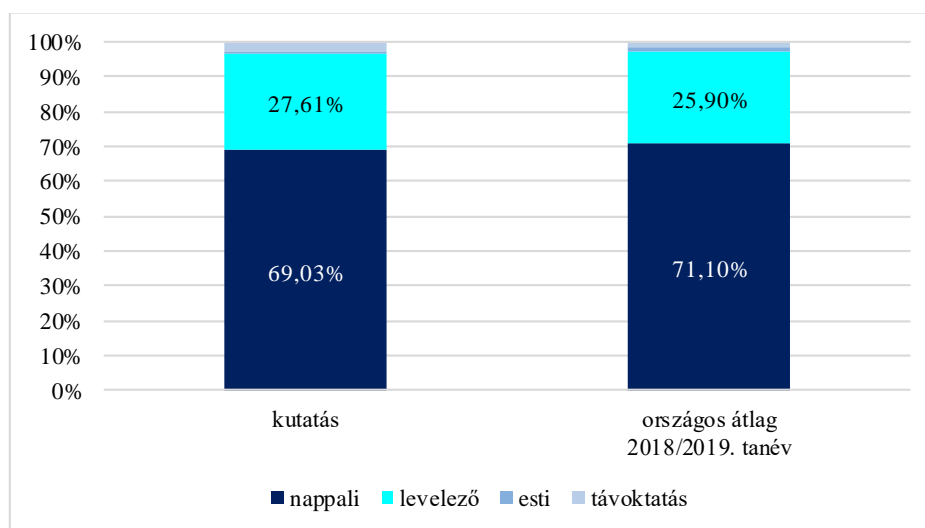

Forrás: saját szerkesztés

A hallgatók munkarend szerinti megoszlását vizsgálva a nappali és levelező munkarendben tanuló hallgatók aránya megfelel az országos átlagnak, az esti képzésen tanulmányokat folytató hallgatók a mintában

alul-, míg a távoktatásban tanulók aránya felülreprezentált az országos átlaghoz képest (3. ábra). A 2013-as adatbázisban a nappali hallgatók voltak felülreprezentáltak, míg az esti, a levelező és a távoktatási rendszerben tanulókra az ellenkezője volt igaz, vagyis alulreprezentáltak voltak. A 18 és 25 éves korosztály esetében túlnyomó részt nappali munkarendű hallgatók töltötték ki (87,5%), amely az országos átlaghoz képest felülreprezentált (68%).

3. ábra: A minta megoszlása munkarend szerint

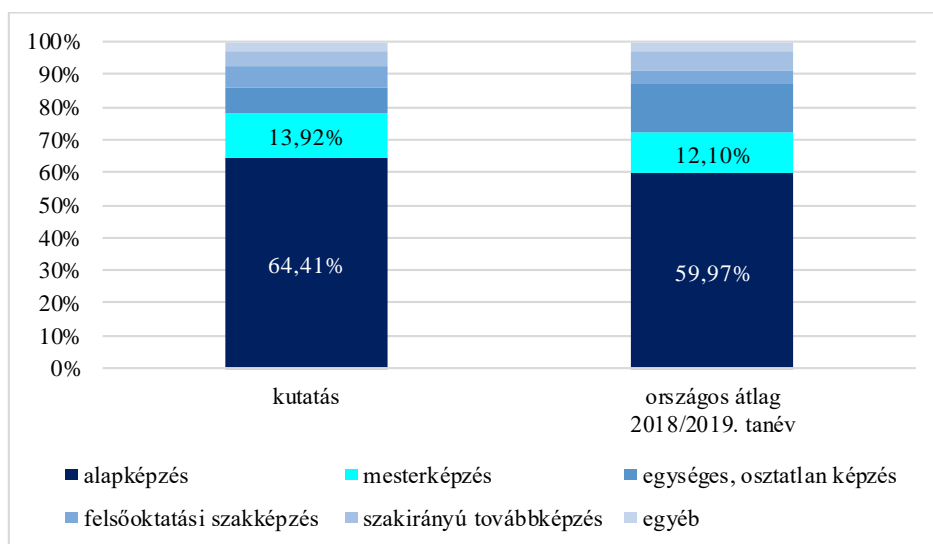

Forrás: saját szerkesztés az Oktatási Hivatal adatainak felhasználásával (n=2557)

A kérdőívet kitöltő hallgatók képzési szintje szerinti megoszlást vizsgálva, eltérés mutatkozik az országos átlaghoz képest. Az alap- és mesterképzésen, valamint felsőoktatási szakképzésen tanuló hallgatók száma kissé felülreprezentált az országos átlaghoz képest, míg az osztatlan és szakirányú továbbképzésben tanulók aránya alulreprezentált (4. ábra). A 18 és 25 éves korosztály több mint kétharmada alapképzésben folytat tanulmányokat (71%), mesterképzésen a korosztály 9%-a vesz részt, amely megfelel az országos átlagnak (2018/2019. tanév). A felsőoktatási szakképzés és a szakirányú továbbképzésben tanuló fiatalok megoszlása a mintában felülreprezentált az országos átlaghoz képest.

A 2013-as kutatás esetében is eltérést tapasztaltunk a mintában szereplő hallgatók képzési szintje szerinti összetételben, azonban ennek mértéke a hallgatók képzési terület szerinti összetételénél jelentkező eltéréséhez képest elenyésző volt.

4. ábra: A minta megoszlása képzési szint szerint

Forrás: saját szerkesztés az Oktatási Hivatal adatainak felhasználásával (n=2557)

A 2020-as kutatásban a gazdaságtudományi képzésben részt vevő hallgatók – hasonlóan a 2013-as kutatáshoz – felülreprezentáltak (2. táblázat).

2. táblázat: A minta megoszlása képzési területek szerint (2013, 2020)

KÉPZÉSI TERÜLET	2020		2013
	fő	%	%
Gazdaságtudományi	1565	61,20%	65,71%
Társadalomtudományi	110	4,30%	6,76%
Bölcsestudományi	129	5,04%	3,57%
Agrár	38	1,49%	0,39%
Informatika	125	4,89%	1,93%
Jogi és igazgatási	83	3,25%	1,64%
Műszaki	48	1,88%	1,01%
Orvos és egészségtudományi	135	5,28%	1,35%
Pedagógus	106	4,15%	0,29%
Természettudományi	117	4,58%	2,46%
Művészeti / Művészetközvetítő	25	0,98%	5,75%
Egyéb	76	2,97%	9,13%

Forrás: saját szerkesztés

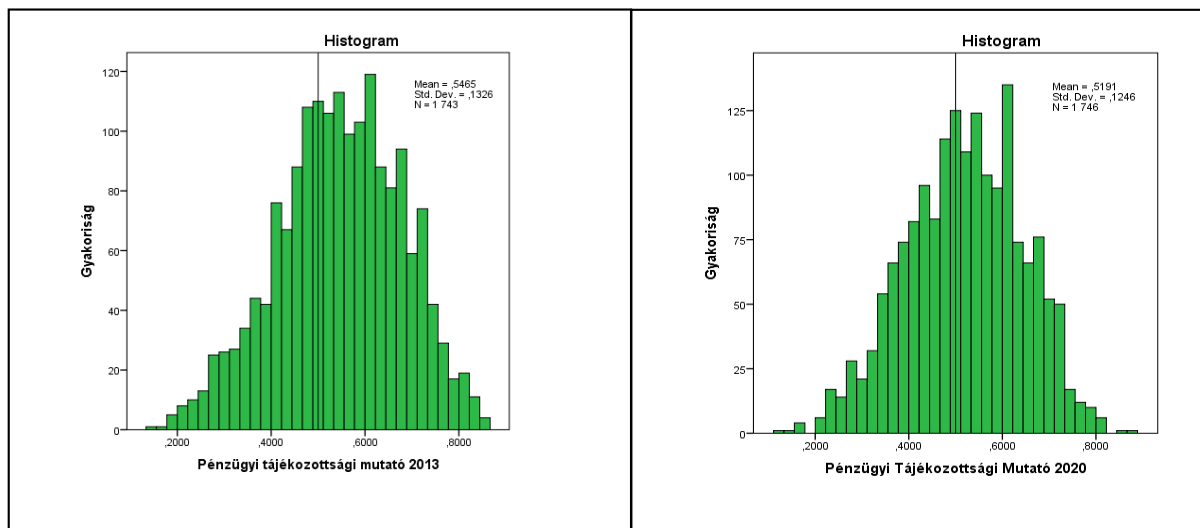
A fentiek alapján elmondható, hogy az adatbázisban szereplő adatok a kiválasztott ismérvek alapján nem reprezentatív. Sajnos ezeket az eltéréseket nem tudjuk statisztikai módszerekkel úgy korrigálni, hogy ne történjen jelentős mértékű adatvesztés, így az eredmények interpretálásánál minden esetben figyelembe vesszük a fenti eltéréseket, hogy a következtetések érvényességét biztosítsuk.

A pénzügyi tájékozottság változása

A H1.a szerint a pénzügyi kultúra szintje emelkedett a 2013-as vizsgálati időszakot követően.

Az átlagértékek összehasonlítása alapján megállapítható, hogy a pénzügyi kultúra szintje szignifikánsan nem változott a 18-25 éves korosztály tekintetében, tekintve, hogy az elmozdulás értéke az 5%-nál kisebb, nem szignifikáns (a minták közötti hibahatáron belüli).

5. ábra: A PTM értékének eloszlása 2013 és 2020 között a 18-25 éves korosztályban

Forrás: saját szerkesztés

A Pénzügyi Tájékozottsági Mutató értékeinek átlaga 2013-ban 0,5465 volt 0,1326 szórás értéke mellett, míg 2020-ra a mutató átlagértéke 0,5191-re csökkent (0,1246 szórás érték mellett). Ez azt jelenti, hogy a 2020-as mintában szereplő 18-25 éves korosztály tagjai 2020-ban összesített szinten alacsonyabb PTM értéket értek el, mint az a 2013-as minta esetében.

A pénzügyi kultúra szocio-demográfiai tényezői

Az első hipotézis szerint a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájának a szintje szocio-demográfiai ismérvek mentén eltérő. Kutatásunkban a pénzügyi kultúra szintjét a Pénzügyi Tájékozottsági Mutató (PTM) alapján állapítjuk meg.

Statisztikai szempontból az egyes szocio-demográfiai ismérveket elemezhetjük önmagukban, illetve más változókkal együtt, hogy az egyes ismérvek közötti kölcsönhatást kiszűrjük. Első lépésben a hipotézis igazolásához varianciaelemzéssel⁴ azt vizsgáltuk meg, hogy az egyes ismérveken belüli kategóriaátlagok szignifikánsan eltérnek-e egymástól.

A korábbi kutatás feltárta, hogy hallgatók pénzügyi kultúrájának szintjét számos befolyásolja: nem, életkor, családi állapot, származás, lakás körülmények, gyerekvállalás, képzés jellege, szintje, oktatásban töltött idő, diplomák száma, külföldi tartózkodás. 2020-ban viszont csak a nem, a gyerekvállalás, a külföldi tartózkodás, valamint a felsőoktatásban tanult pénzügyi ismeretek mentén lehetett statisztikailag igazolható különbséget lehet kimutatni a hallgatók pénzügyi ismeretei tekintetében.

Figyelembe véve, hogy az eredmény jelentősen eltér a 2013-as mintánál tapasztaltaktól, miszerint egy kivételével mindegyik vizsgálatba vont tényező szignifikáns hatással volt a PTM értékére, ezért nem tekinthetjük stabil eredménynek. A varianciaelemzés eredményét a 3. táblázat tartalmazza.

3. táblázat: A felsőoktatásban tanuló 18-25 éves korosztály és a szocio-demográfiai ismérvek

SZOCIO-DEMOGRÁFIAI ISMÉRVEK	N	F	SIG
Nem	1745	1,231	0,008
Életkor	1745	1,013	0,434
Családi állapot	1745	0,967	0,640
Együtt él a párjával	1745	0,947	0,722

⁴ A Pénzügyi Tájékozottsági Mutató értékeinek normalizálásához arcsin függvényt alkalmaztunk a transzformációt.

Van gyereke	1745	1,378	0,000*
Első generációs diplomászerző (i/n)	1745	0,996	0,508
Lakás/szállás körülmények	1745	0,964	0,652
Tagozat jellege	1745	0,941	0,743
Képzés szintje	1745	1,076	0,200
A képzés az első diploma megszerzésére irányul (i/n)	1745	0,732	1,000
Pénzügyi-gazdasági képzésben részesült a felsőoktatásban	1745	1,249	0,005
Pénzügyi-gazdasági képzésben részesült a középiskolában	1745	1,053	0,273
Élt (dolgozott/tanult) már külföldön	1745	2,426	0,000

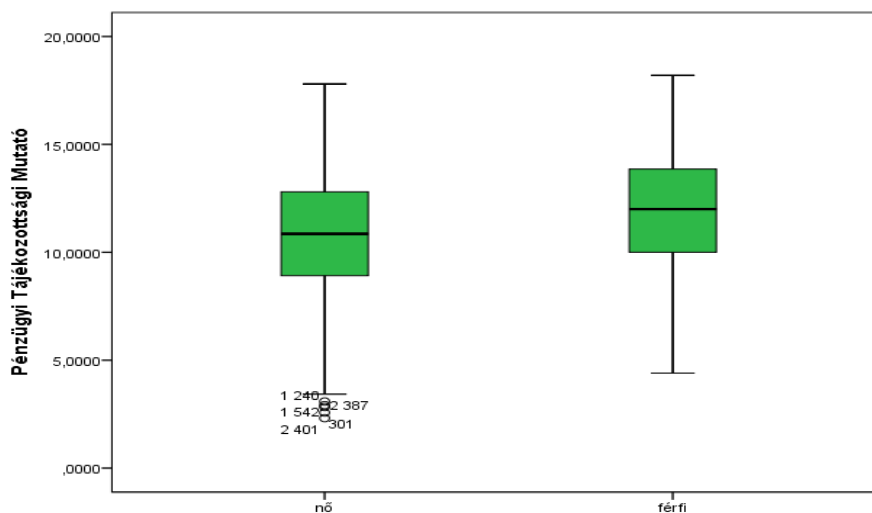
N – mintaelemszám; F – F-próba eredménye; sig – szignifikancia szint; *9 főnek volt gyereke a korosztályban

Forrás: saját szerkesztés

A fentiek alapján most már megvizsgálhatjuk közelebbről, hogy a szignifikáns változók kapcsán melyek a konkrét eredmények.

A nemek pénzügyi tudásintjében jelentkező különbségét mutatja a 6. ábra. Ezek alapján elmondható, hogy a fiatal férfiak átlagos pénzügyi ismeretszintje meghaladja korosztályuk nő tagjainak átlagos szintjét.

6. ábra: PTM értéke nemek szerint

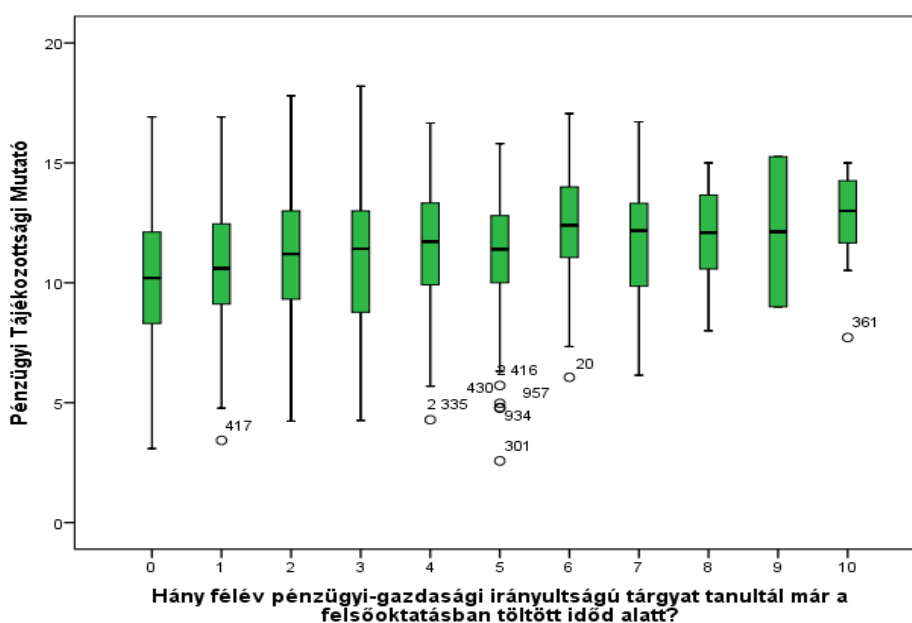

Forrás: saját szerkesztés

A kutatásban résztvevő 18-25 évesek közül mindössze kilenc főnek volt gyereke, így a tényezőt nem érdemes összehasonlítani a gyermektelenekkel. Érdekes ugyanakkor, hogy a kutatásban résztvevők közül 2013-ban 69 főnek volt gyereke, így ez az eredmény abból a szempontból érdekes, hogy a tanulmányok alatt kevesebb főnek van gyereke a 2020-as mintában, mint volt a 2013-as mintában.

A pénzügyi-gazdasági tárgyak a felsőoktatásban egyértelműen hozzájárulnak a hallgatók pénzügyi kultúrájának növekedéséhez (7. ábra). Megjegyzendő ugyanakkor az is, hogy a kitöltők legnagyobb hányada gazdasági szakos hallgató.

7. ábra: Pénzügyi-gazdasági irányultságú tárgyak a felsőoktatásban töltött idő szerint

Megjegyzés: vannak hallgatók, akik nem az első felsőoktatási képzésben vesznek részt.

Forrás: saját szerkesztés

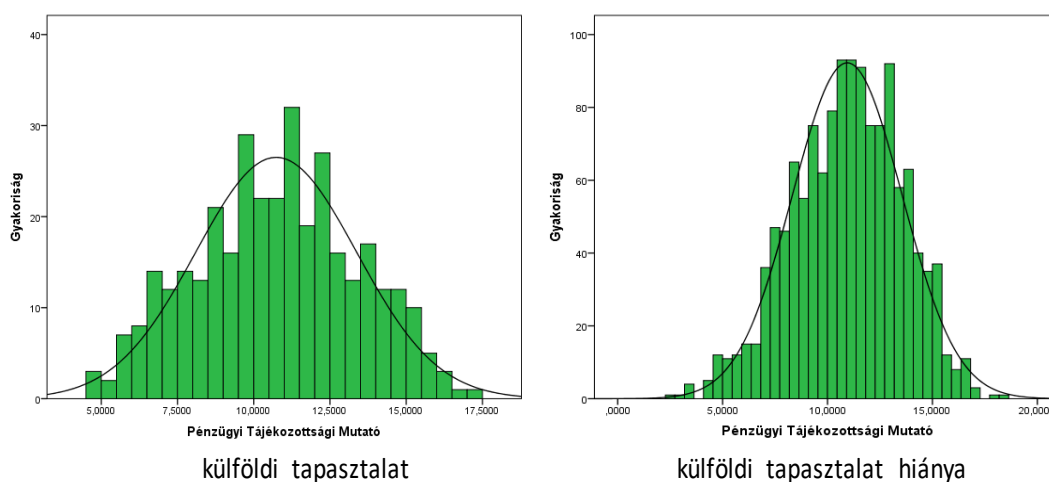
A második, illetve minden további diploma megszerzése pedig önmagában feltételezi azt, hogy valaki több időt tölt az oktatási rendszerben – az idő múlásával pedig változnak a céljai, igényei, amelyek kielégítéséhez jövedelemre van szüksége és amelyet a szűkösen rendelkezésre álló erőforrások miatt egyre inkább menedzselni kell. Másik oldalról közelítve, a diplomával rendelkezők könnyebben találnak maguknak olyan állást, amelynek a díjazása megfelelő mértékű lesz ahhoz, hogy abból megtakarításai, és ezen keresztül befektetései legyenek (ide értve a humán tőkébe való befektetést is – további diplomák megszerzését).

Végül, de nem utolsó sorban jellemeztük a sokaságot aszerint is, hogy töltött-e időt külföldön tanulással vagy munkával.

A külföldön eltöltött idő hosszától függően, az egyének rá vannak kényszerülve arra, hogy megismerjék az adott ország pénzügyi szokásait, pénzügyi termékeit és alkalmazkodjanak a helyzethez, ami óhatatlanul is hozzájárul az adott hallgató pénzügyi látásmódjának a kiszélesedéséhez.

Az előzőek tükrében a felmérés azt mutatja, hogy bár a varianciánális alapján a külföldön tartósabb időt töltők átlagosan nagyobb PTM értéket értek el, ami szignifikánsan eltér a sokaság másik felétől, azonban a különbség nem számottevő (8. ábra).

8. ábra: PTM értékek tartós külföldi tartózkodás szerint (tanulmányút/munkavállalás)

Forrás: saját szerkesztés

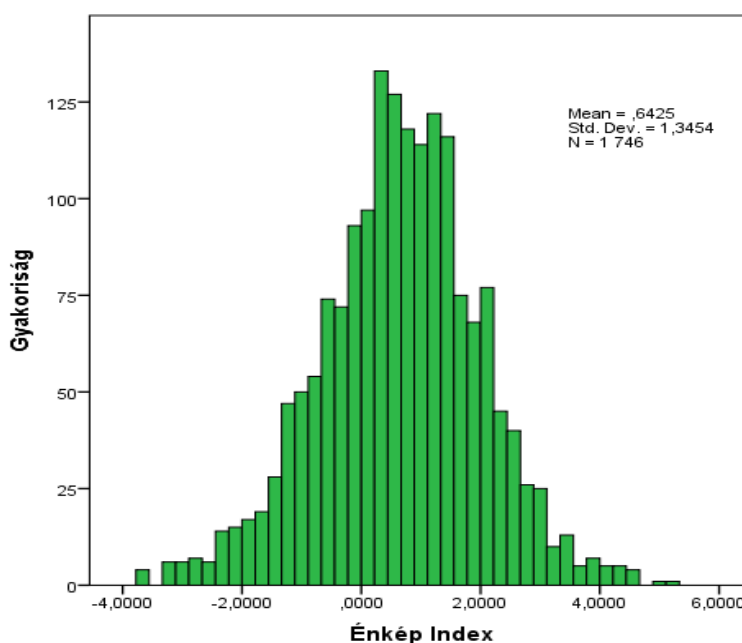
Összeségében elmondhatjuk , hogy az első hipotézist csak részben igazoltuk, vagyis ebben eltérés tapasztalható a 2013-as kutatás eredményétől, ahol a hipotézist igazoltnak lehetett tekinteni.

A vélt és valós pénzügyi tudás

A második hipotézis szerint a felsőoktatásban tanuló fiatalok valós és vélt pénzügyi tudása között lényeges különbség van. A hipotézis igazolásához a hallgatók saját pénzügyi kultúrájuk szintjét megítélő válaszait hasonlítjuk össze a Pénzügyi Tájékozottsági Mutató értékével, amelyet Énkép Indexnek neveztünk el. Az elemzést ez alapján végeztük el.

Az Énkép Index értéke mínusz hét és hét közötti értéket vehet fel. A hallgatók válaszai alapján képzett hisztogrammot a 9. ábra mutatja. Az index normál eloszlást mutat, azaz a mintában egyaránt találunk olyat, aki alulértékeli saját tudását, illetve olyat is, aki túlértékeli azt.

9. ábra: Az Énkép Index eloszlása

Forrás: saját szerkesztés

A 9. ábra leolvasható, hogy az Énkép Index értékeinek túlnyomó része a pozitív tartományba esik. Az index átlagértéke 0,6425, míg módusza 0,8952-nél található. A pozitív értékek azt jelzik, hogy az adott hallgatók magasabbra értékelték önbevallás alapján a pénzügyi-gazdasági ismereteik mértékét, mint a valóság, míg a negatív tartomány ennek az ellenkezőjét jelenti, vagyis az itt szereplő hallgatók alulértékelték pénzügyi ismereteiket. A 2013-as felmérés kapcsán az Énkép Index átlag értéke 0,4317, míg módusza 0,4381-nél volt, vagyis az elmúlt évek során egyfajta eltolódás tapasztalható a pénzügyi tudásukat felülértékelők irányába.

A második hipotézis igazolásához meg kell határozni egy nulla körüli intervallumot, amely mentén reálisnak fogadjuk el a hallgatók önértékelését. Minél szélesebb ez az intervallum, annál többen tartoznak ebbe a kategóriába.

4. táblázat: A 18 és 25 év közötti hallgatók Énkép Index számítása (fő)

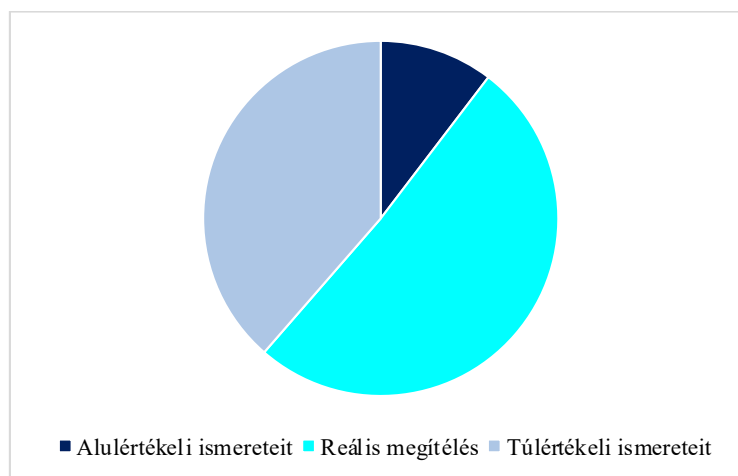
%	ÉRTÉK	ALULÉRTÉKEL	REÁLIS MEGÍTÉLÉS	TÚLÉRTÉKEL
5%	0 ± 0,35	369	324	1053
10%	0 ± 0,7	266	634	846
15%	0 ± 1,05	181	891	674
20%	0 ± 1,4	109	1154	483
25%	0 ± 1,75	79	1332	335
30%	0 ± 2,1	48	1474	224

Forrás: saját szerkesztés

A 4. táblázat jól mutatja, hogy a 18 és 25 év közötti hallgatók (1746 fő) inkább hajlamosak a pénzügyi-gazdasági ismereteik túlbecslésére, mint annak alulértékelésére. A hallgatók megítéléséhez, a 2013-as felméréshez hasonlóan a 15%-os határt választottuk. Ez azt jelenti, hogy a $\pm 1,05$ -ös eltérést az önértékelés és a tényleges tudás között elfogadhatónak tartjuk, azonban az ennél nagyobb eltérést már másként értékeltük.

A fentiek alapján a válaszadók 51,03%-a ítéli meg reálisan saját pénzügyi-gazdasági ismereteit, míg 10,37% alulértékeli és 38,6%-uk túlértékeli azt. 2013-hoz képest nőtt azok aránya, akik túlértékeli a tudásuk – ezzel párhuzamosan a reális megítélés csökkent, míg az alulértékelők aránya nem változott érdemben.

10. ábra: A hallgatók megítélése az Énkép Index alapján

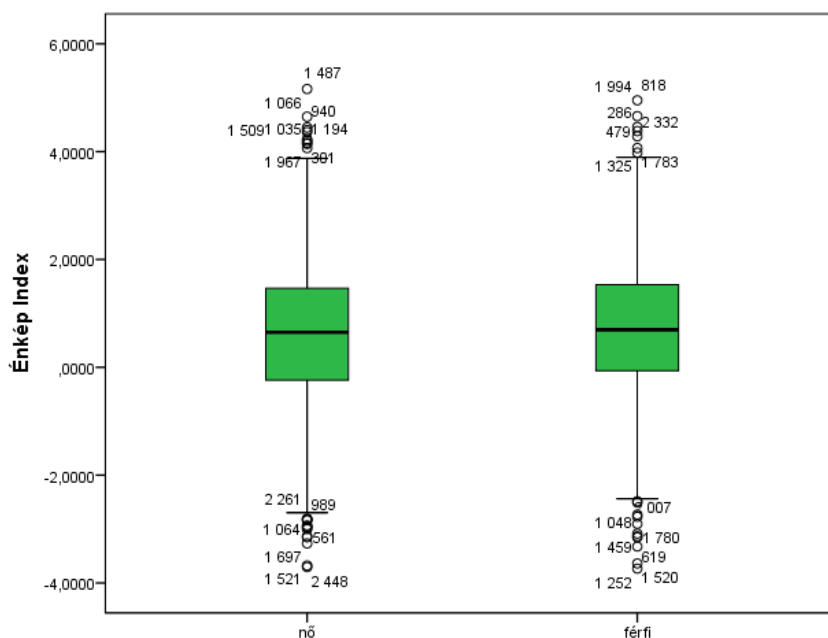

Forrás: saját szerkesztés

A második főhipotézisünket az előzőek alapján igazoltnak tekinthetjük, hiszen a válaszadókna k megközelítőleg a fele (~49%) nem képes reálisan megítélni saját pénzügyi ismereteit. Ez romlásnak tekinthető a 2013-as felméréshez képest.

A második hipotézisünk első alhipotézise szerint, a férfiak önértékelése és valós pénzügyi tudása között nagyobb a szakadék, mint a nők esetében. A 11. ábra az Énkép Indexet mutatja nemek szerinti bontásban (az értékek abszolút értéken szerepelnek az ábrán).

11. ábra: Énkép Index nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

A fenti ábra a hipotézisünkkel ellentétben azt mutatja, hogy a vizsgált 18 és 25 év közötti nők önértékelése és tényleges tudása között minimálisan ugyan, de nagyobb az átlagos eltérés, mint a férfiak esetében. A két csoport közötti különbség szignifikanciáját varianciánálizissel is vizsgáltuk, azonban az nem mutatott statisztikailag igazolható eltérést. Megállapíthatjuk, hogy a vizsgált fiatal nők és férfiak ugyanolyan mértékben térnek el a valós önértékeléstől a pénzügyi és gazdasági ismereteket illetően. Ez megegyezik a 2013-as felmérésnél tapasztaltakkal.

A második alhipotézist, mely szerint a kockázatvállalás szintjét az énkép határozza meg, nem pedig a valós pénzügyi tudás, többek között a Kockázatvállalási Mutató és az Énkép Index segítségével lehet értékelni.

Az Anyag és Módszer fejezetben írtak alapján a Kockázatvállalási Mutató értéke kétféleképpen került kiszámításra. Egyszer önbevallás alapján, másodjára pedig önbevallás és a mért teljesítmény (PTM) alapján.

Ha az önbevalláson alapuló kockázatvállalási hajlandóságot az önbevalláson alapuló pénzügyi ismeretek szintjéhez hasonlítjuk, akkor megkapjuk az egyes hallgatók saját kockázatvállalásukról alkotott képét. Ha viszont a valós tudáshoz viszonyítjuk az önbevalláson alapuló kockázatvállalási szintet, akkor megkapjuk, hogy adott hallgató mennyit kockáztat valójában, ha pénzügyi-gazdasági döntést kell hoznia – más megfogalmazásban mérhetővé válik a rejtett kockázatvállalás mértéke.

A hallgatókat három kategóriába soroltuk: (1) kockázatvállaló, (2) kockázat kezelő és (3) kockázat kerülő. Az osztályozás alapjául – az Énkép Indexhez hasonlóan – itt is a $\pm 15\%$ -os értéket⁵ választottuk azzal az eltéréssel, hogy a mutató sajátosságait figyelembe véve a sávot az egyes értékhez igazítottuk. Ezek alapján azok a hallgatók, akik 0,85 alatti értéket kaptak, azokat a kockázatkerülőkhöz, akik pedig 1,15 felettit, a kockázatvállalókhöz soroltuk. A többiek a kockázatkezelő megjelölést kapták.

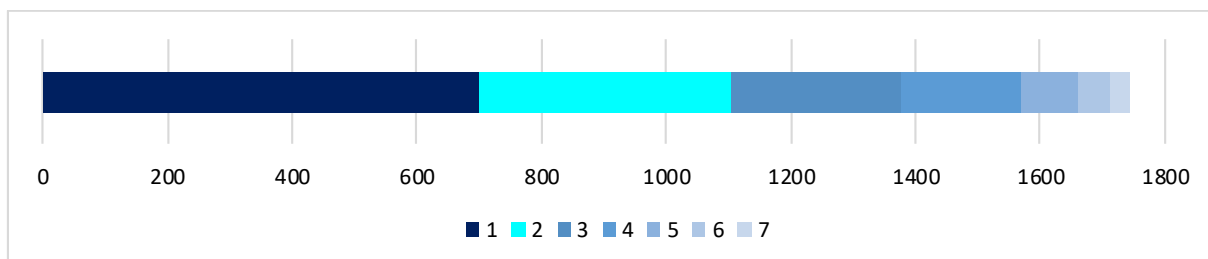
⁵ az 1-hez képest

5. táblázat: A 18-25 évesek kockázatvállalási besorolása önbevallás és valós értékelés alapján

	KOCKÁZATVÁLLALÁS ÖNBEVALLÁS ALAPJÁN		KOCKÁZATVÁLLALÁS VALÓS TUDÁSSZINT ALAPJÁN	
Kockázat kerülő	1388	79,50%	1250	71,59%
Kockázat kezelő	188	10,77%	231	13,23%
Kockázat vállaló	170	9,73%	265	15,18%

Forrás: saját szerkesztés

12. ábra: Kockázatvállalási attitűd önbevallás alapján a 18-25 éves korosztályban

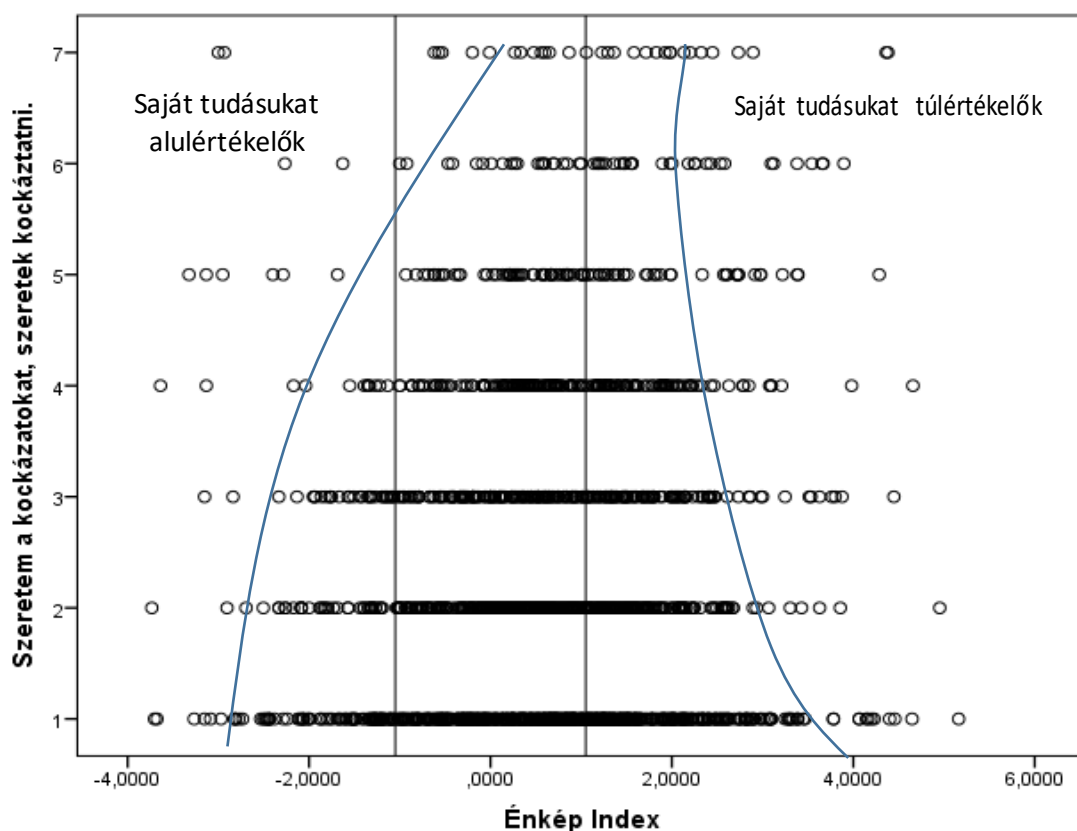

Forrás: saját szerkesztés

A 12. ábra alátámasztja a besorolás eredményét, vagyis a felmérésben résztvevő fiatalokat a kockázatkerülő magatartás jellemzi leginkább – 63,36%-uk választotta vagy az egyes, vagy a kettes kategóriát. Ha a hármas értéket is hozzávesszük, akkor az több, mint a válaszadó fiatalok háromnegyede (78,96%). Ebből, valamint az adataiból levonhatjuk a következtetést, hogy a hallgatók kockázatvállalási hajlandósága rendkívül alacsony – nem igazodik a pénzügyi-gazdasági ismereteikhez. Az önbevalláson alapuló kockázatvállalási hajlandóság a 2013-as kutatáshoz képest csökkenést mutat, ugyanakkor annak mértéke nem szignifikáns.

A 13. ábrán a kockázatvállalási hajlandóságot és az Énkép Indexet ábrázoltuk. A két függőleges vonal jelzi a $\pm 1,05$ -ös értéket, ami alapján korábban a hallgatók Énkép Index szerinti besorolása történt, illetve a két görbe jelzi, hogy milyen módon helyezkedik el az értékek jelentős hányada.

13. ábra: A kockázatvállalási hajlandóság és az Énkép Index

Forrás: saját szerkesztés

A keresztábra elemzés eredménye azonos a 2013-as kutatás eredményével, azaz van ugyan kapcsolat az Énkép Index és a hallgatók kockázatokhoz való hozzáállása között, a kapcsolat azonban nem jelentős.

Tekintve, hogy a hallgatók többsége – a 2013-as kutatáshoz hasonlóan – nem mutat kockázatvállalási hajlandóságot, a második alhipotézist nem lehet igazolni, ugyanakkor egyértelműen elvetni sem.

A kockázatvállalási hajlandóság elmaradása egyaránt értékelhető jónak és kevésbé szerencsésnek. Jó azért, mert a jelek szerint a vizsgált korosztályba tartozó fiatalok nem vállalnak fel olyan kockázatokat, amelyek meghaladják az ítélőképességüket. A kockázatkerülő magatartás, ugyanakkor negatív hatással is jár, hiszen a kockázatvállalási hajlandóság nem követi a pénzügyi tudásszintet, így a fiatal felnőttek elzárkózhatnak olyan pénzügyeket érintő tranzakcióktól is, amely a jólétük növeléséhez járulna hozzá.

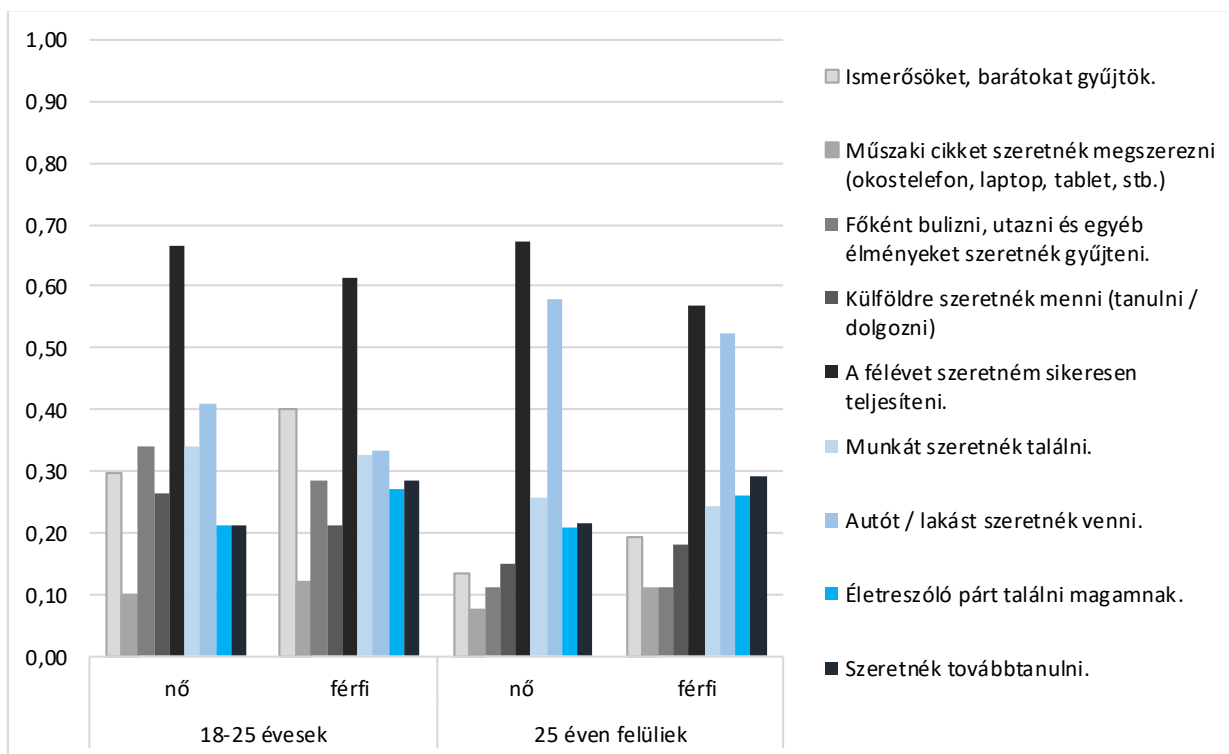
A hallgatók élethelyzetének sajátos elemei

A hallgatók célrendszerének, jövedelemszintjének, illetve pénzügyi termékhasználatának feltárása alapvető ahhoz, hogy választ tudjunk adni a harmadik hipotézisünkre, miszerint a felsőoktatásban tanuló fiatalok az élethelyzetüknek és célrendszerüknek megfelelő pénzügyi műveltséggel bírnak.

A hallgatók célrendszere

Elsőként a hallgatók célrendszerét elemeztük. A kérdésben, amelyben rákérdeztünk, hogy melyek a hallgatók elsőbbséget élvező céljai az életben, a felkínált kilenc lehetőségből hármat kellett kiválasztaniuk a hallgatóknak.

14. ábra: Melyek az elsőbbséget élvező célok az életedben? – kérdésre adott válaszok nemek és életkor szerint

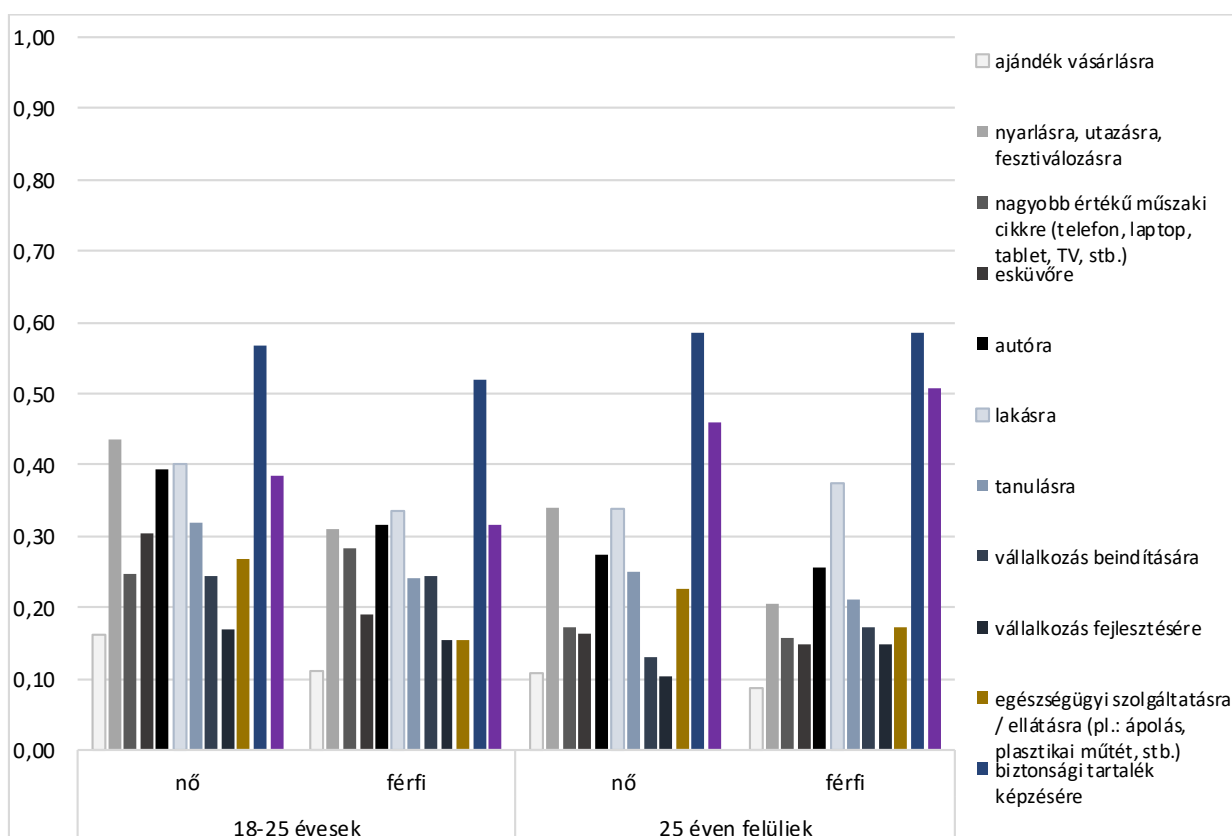
Forrás: saját szerkesztés

A 14. ábrán jól látható, hogy a hallgatók célrendszere mind nemek, mind korcsoportok szerint eltérő mintázatot mutat. A legfontosabb cél mind a négy csoportban a félév sikeres teljesítése. A 25 éven felülieknél kiemelkedően magas átlagot ér el az autó/lakás vásárlás mint cél. A továbbtanulási cél a férfiaknál jelenik meg magasabb átlaggal mindkét korcsoportban. A fiatalabbaknál erősen jelen van az ismerősök és barátok gyűjtése.

A 2013-as adatokhoz képest hasonlóság a célok mintázatában, hogy akkor is a félév teljesítése volt az egyik legfontosabb a hallgatók számára. A fiatalok esetében szintén hasonlóan magasabb arányban volt akkor és most is a szórakozás és utazás megjelenése, valamint a munkaszerzési cél. A leginkább kiugró különbség a két adatfelvétel eredményeiben az autó/lakás vásárlási cél tekintetében mutatkozik meg. A 25 év feletiekénél ez a 2020-as adatokat szemlélve sokkal markánsabb cél, mint a 2013-as adatok esetében volt.

A hallgatók céljaira egy másik kérdésben is rákérdeztünk (15. ábra), amelyből kiderül, hogy a legnagyobb arányban biztonsági tartalék képzésére gyűjtene mindegyik korosztályban, a nők és férfiak egyaránt. A 25 év feletiekénél ezt követi a sorban a nyugdíjas évekre történő tartalékolás. A 18-25 éves korosztályban második helyen, nőknél a nyaralás, utazás és fesztiválozás jelenik meg, a férfiaknál pedig a lakáscélú tartalékolás. A legkisebb átlagot minden csoportnál az ajándékvásárlás érte el. Szintén alacsony az esküvőre való tartalékolás, bár a 18-25 év közötti nőknél egész magas átlagot ér el a többi csoporthoz képest. Egészségügyi szolgáltatásra mindkét korcsoportban jellemzően a nők tartalékolnak jobban. A vállalkozás beindítása és fejlesztése is magasabb átlaggal jelenik meg a fiatalabb csoportnál.

15. ábra: Az „alábbiak közül jelenleg mire gyűjtesz”? – kérdésre adott válaszok

Forrás: saját szerkesztés

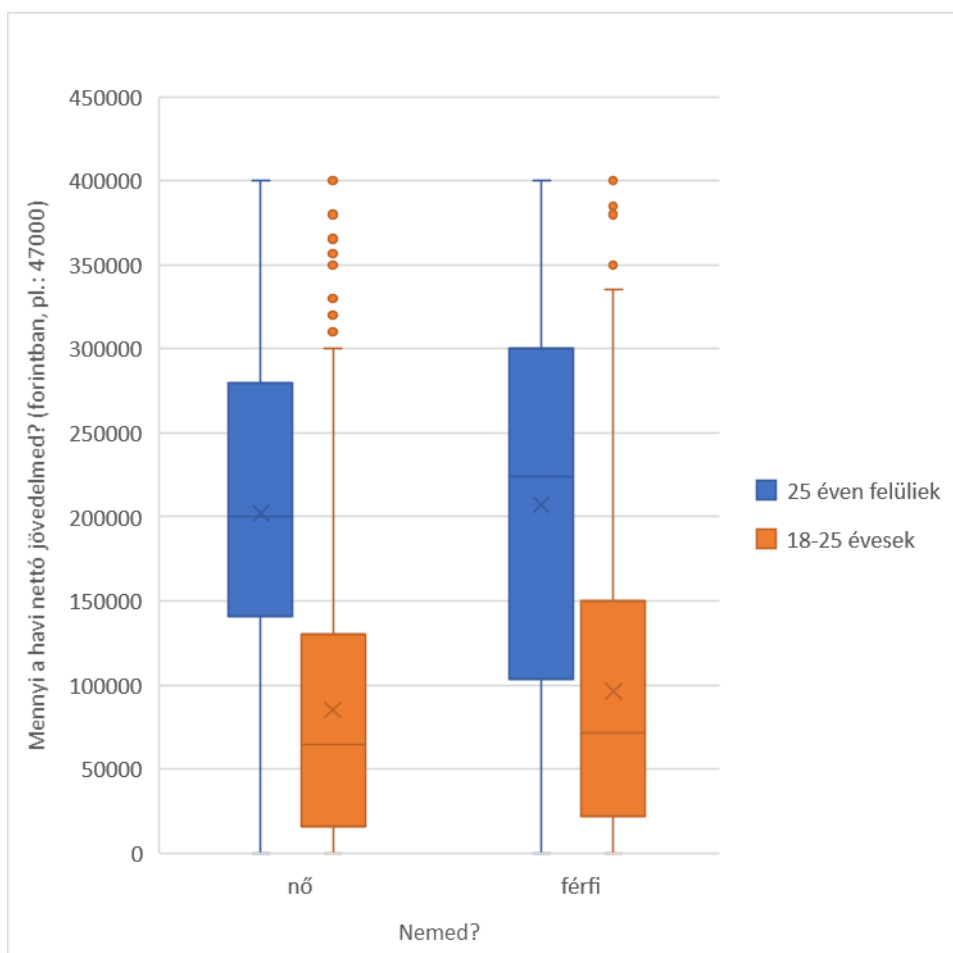
A 2013-as adatokhoz hasonlóan jelenik meg most is a biztonsági tartalék képzésének fontossága, ugyanakkor az ajándékvásárlás mint tartalékolási cél sokkal kisebb hangsúlyt kap. Változás még a vállalkozás beindítására és fejlesztésére történő tartalékolás kapcsán figyelhető meg, ugyanis az előző adatfelvétel során az idősebb csoportnál ez nagyobb átlagot ért el, mint a fiataloknál, most azonban ez már nem mondható el. Továbbá ugyanennek a kérdésnek a kapcsán elmondható, hogy a 2013-as adatfelvételkor a 18-25 éves nők kevésbé vállalkozószelleműnek bizonyultak, mint a mostani alkalommal. A hallgatók célrendszerének további vizsgálatát a használt pénzügyi termékek elemzésekor fejtjük ki bővebben.

A hallgatók jövedelme

A hallgatók célrendszere egyben felvázol számukra egy olyan preferenciarendszert is, amelynek kielégítése felé lépéseket tesznek. A kérdés az, hogy a diákok honnan szerzik a szükségleteik kielégítéséhez a jövedelmüket, illetve az, hogy ez milyen volumenű és összetételű.

A jövedelem mértéke is eltérő a két korcsoport között, illetve differencia mutatkozik nemenként is (16. ábra).

16. ábra: Jövedelem mértéke nemenként és korcsoportonként

Forrás: saját szerkesztés

Az ábrán kirajzolódik, hogy a fiatalabb korosztály jövedelme alacsonyabb, mint a 25 év felettieké, de mindkét korcsoportban a nők jövedelme marad alul. A 2013-as adatok alapján is ezt mondhatjuk el.

6. táblázat: A nettó átlagjövedelem mértéke nemenként és korcsoportonként (Ft)

	18-25 ÉV KÖZÖTTIEK	25 ÉVNÉL IDŐSEBBEK
Férfiak	96116	207224
Nők	85133	202130

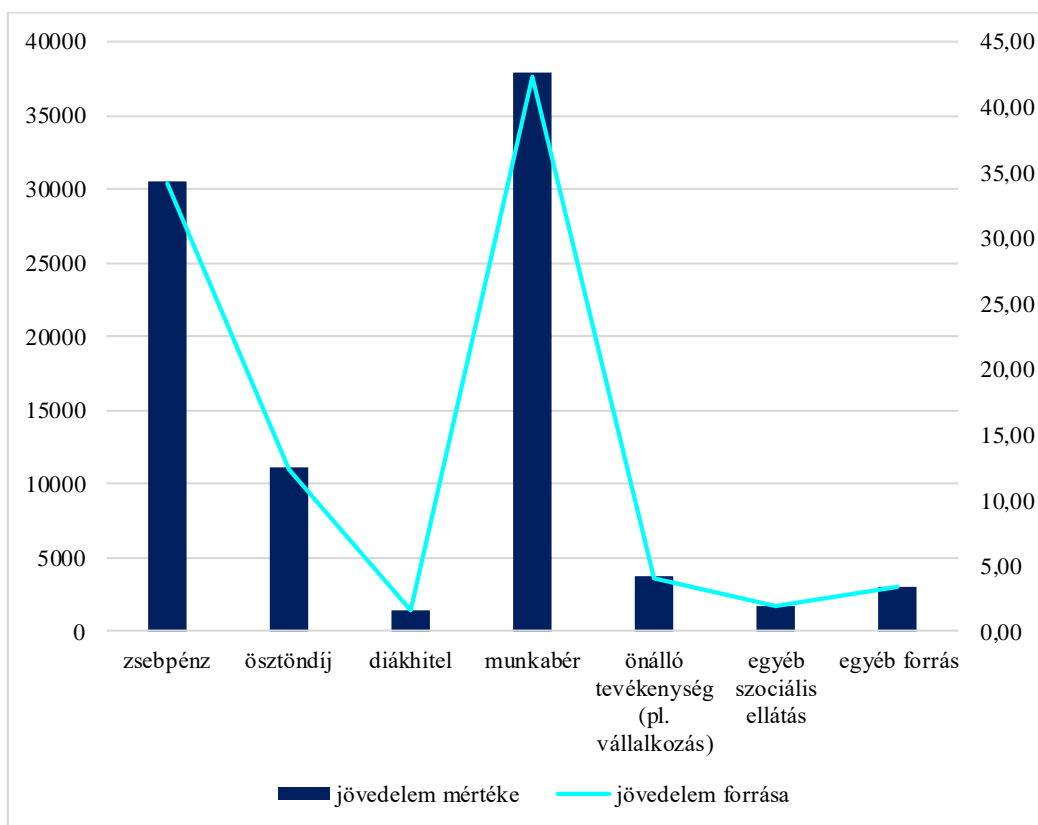
Megjegyzés: az ábra a kiugró (400 ezer Ft feletti) jövedelemmel rendelkezők adatai nélkül készült

Forrás: saját szerkesztés

Jól látható, hogy a férfiak átlagjövedelme mindkét korcsoportban magasabb. A 25 év felettieknél azonban a nemek közötti különbség már kisebb, mint a 18-25 éves korcsoportban.

A 2013-as adatokhoz hasonlóságot mutat a férfiak magasabb jövedelme, ugyanakkor a 25 év felettieknél a nemek közötti különbség a jövedelem tekintetében kisebb most, mint 2013-ban.

17. ábra: A 18-25 év közötti hallgatók jövedelmének forrása (%) és mértéke (Ft)

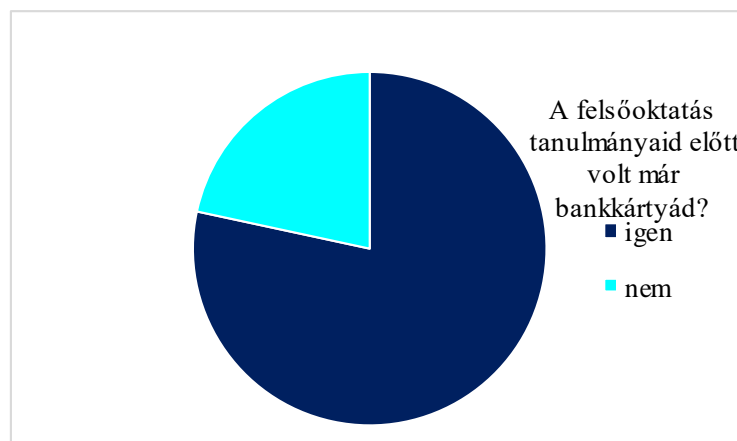
Forrás: saját szerkesztés

A 18-25 év közötti hallgatók elsődleges jövedelmi forrása a munkabér és a zsebpénz, valamint az ösztöndíj. A 2013-as adatokhoz képest a zsebpénz magasabb arányban szolgál a hallgatók jövedelmének forrásául.

A hallgatók és a pénzügyi termékek iránti keresletük

A hallgatók pénzügyi termékekkel kapcsolatos kérdéskörének vizsgálatához első és legfontosabb dolog, amit elemeznünk kell, hogy a megkérdezett hallgatók mikor kerülnek kapcsolatba személyesen is a pénzügyi szektor szolgáltatásaival, termékeivel. Ehhez megkérdeztük őket, hogy vajon volt-e már bankkártyájuk a felsőoktatási tanulmányaik megkezdése előtt.

18. ábra: Bankkártya birtoklás a felsőoktatási tanulmányok megkezdése előtt

Forrás: saját szerkesztés

A válaszok alapján a hallgatók több, mint háromnegyede (78,4%) rendelkezett bankkártyával a tanulmányai megkezdése előtt (18. ábra). Ha feltételezzük, hogy a pénzügyi szektorral való első találkozás egy bankszámla megnyitása (a bankszámlához legtöbb esetben tartozik egy kártya is), akkor levonhatjuk a következtetést, hogy a hallgatók többsége már a középiskolai tanulmányaik alatt megkezdi a korai pénzügyi szocializáció során elsajátítottak alkalmazását.

Azoknak az aránya, akik már középiskolai éveik alatt rendelkeztek bankkártyával, növekedést mutat a 2013-as eredményeinkhez képest, hiszen akkor 75% alatti volt az igennel válaszolók aránya.

Az, hogy egy-egy hallgató hány banknál vezet számlát, abból a szempontból fontos kérdés, hogy milyen módon képes a hallgató kihasználni az egyes bankok ajánlatai közötti eltéréseket a saját hasznára, ami egyben több odafigyelést és tervezési készséget is igényel.

7. táblázat: A hallgatók bankszámláinak száma nemek szerint (% , n=2557)

		NŐK	FÉRFIAK	ÖSSZESEN
Hány banknál vezet számlát?	0	4,40%	2,63%	3,72%
	1	79,85%	70,68%	76,30%
	2	12,50%	20,12%	15,45%
	3	2,55%	4,95%	3,48%
	4	0,57%	1,21%	0,82%
	5	0,13%	0,30%	0,20%
	6	0,00%	0,10%	0,04%
Összesen		100,0%	100,0%	100,0%

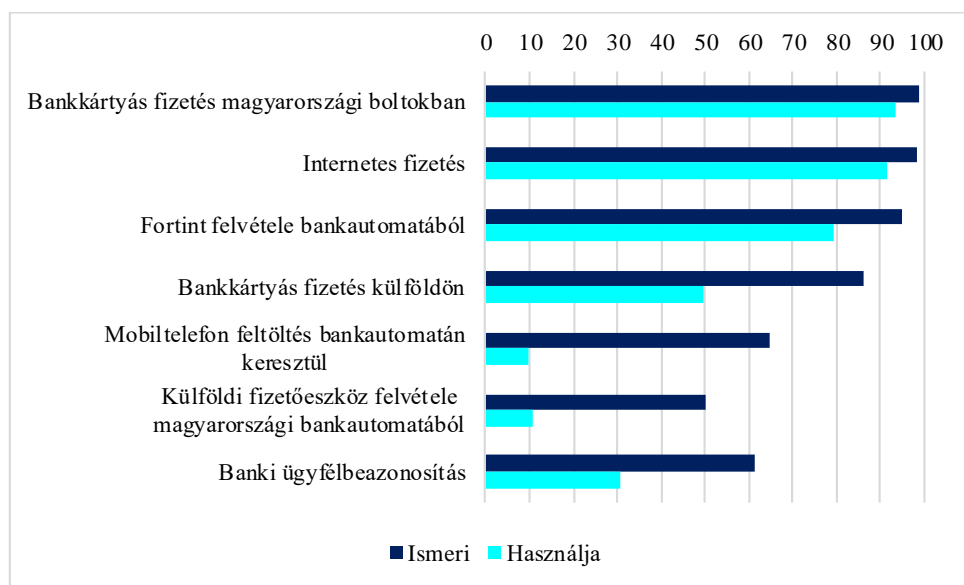
Forrás: saját szerkesztés

A 7. táblázat szerint a legtöbb hallgató egy bankszámlával rendelkezik, de nem ritka a két bankszámlával rendelkező diák sem – a kettő összesen lefedi a hallgatók 91,75%-át, ami abból a szempontból értékelhető pozitívnak, hogy a hallgatók képesek részt venni a készpénz-helyettesítő forgalomban, ami Székely (2010) szerint a pénzügyi fejlettség egyik indikátora.

A 2013-as adatokhoz képest azonban az egy és a két bankszámlával rendelkező hallgatók aránya csökkent (korábban 95,6% volt), ugyanakkor nőtt azok aránya, akik három vagy négy bankszámlával is rendelkeznek. A nők körében erősebben, de a férfiaknál is nőtt azoknak az aránya, akik nem rendelkeznek bankkártyával.

Visszatérve a bankkártyához, megkérdeztük a hallgatókat, hogy szerintük mire lehet használni, illetve azt is, hogy ők mire használják. Az eredményt a 19. ábra mutatja.

19. ábra: Bankkártya funkciók ismertsége és használata a hallgatók körében (%)

Forrás: saját szerkesztés

A három legismertebb bankkártya funkció a készpénzfelvétel, a bankkártyás fizetés, illetve az internetes fizetés – a bankkártya ezen funkcióit a többség használja is. Bár itt fontos megemlíteni, hogy 2013-hoz képest az internetes fizetés használata nőtt, a készpénzfelvétel funkció használata pedig csökkent. A külföldi bankkártyás fizetés ismertsége és használata is nőtt a 2013-as adatfelvétel során kapott eredményekhez képest. A mobiltelefon feltöltésére kevesebben használják a bankkártyájukat, mint 2013-ban, ennek oka lehet, hogy valószínűleg többen havi előfizetéssel (és nem kártyás előfizetéssel rendelkeznek). A banki ügyfélazonosítás mint lehetőség ugyanannyira ismert, de kevésbé használt, mint 2013-ban. Ennek oka lehet, hogy valószínűleg többen online módon intézik a banki ügyeiket, és nem személyesen, így eleve nincs szükség e funkció használatára.

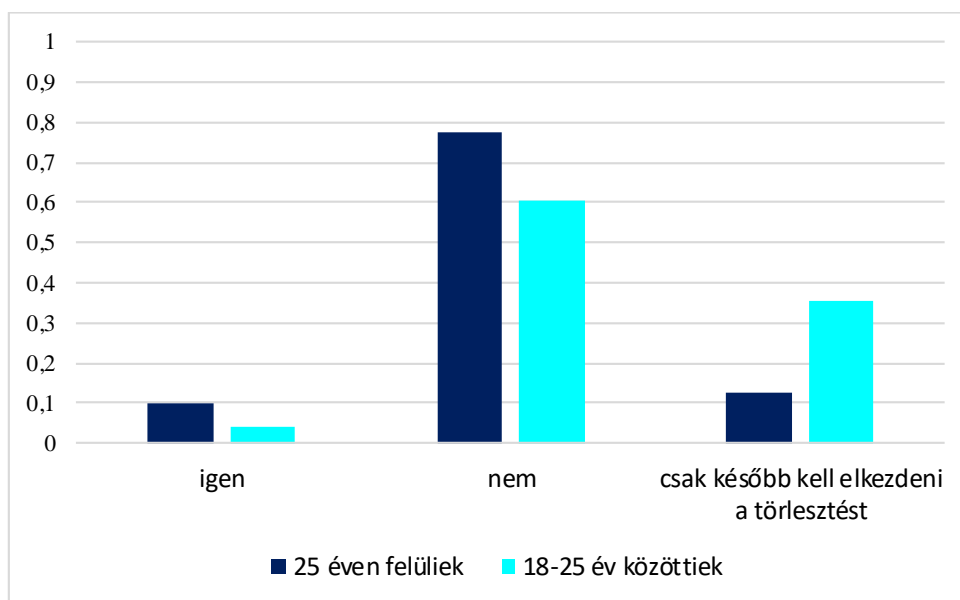
Hitelek

A hallgatók hiteleinek értékeléséhez elsőként megkérdeztük, van-e jelenleg vagy volt-e a múltban felvett hitelük. A felmérés szerint a 18 és 25 év közötti hallgatók közül (n=1931) összesen 348-nak (18%) van jelenleg vagy volt a múltban hitele. A 25 év feletti hallgatók közül (n=626) összesen 360-nak (57,5%) van vagy volt hitele. Látható, hogy a hitellel való kapcsolat jóval nagyobb arányban van jelen az idősebb hallgatóknál.

A 2013-as adatokhoz képest a 18-25 év között arányaiban kevesebben vannak azok, akinek van vagy volt hitele, hiszen ez az arány 2013-ban 25,3% volt.

Megkérdeztük a hallgatókat, hogy volt-e elmaradásuk a hiteltörlesztést illetően. A fiatalabb korcsoportban nagyobb arányban vannak azok, akiknek csak később kell elkezdniük a törlesztést, de előfordul náluk is az elmaradás, bár alacsony arányban (20. ábra).

20. ábra: Előfordult-e elmaradás a hiteltörlesztésben? – válaszok korcsoportonként

Forrás: saját szerkesztés

A megfontolt hitelfelvétel mércéje, hogy a hallgatók mennyire elégedettek a hiteleikkel, ezért arra kértük őket, hogy értékeljék egy 10-es skálán az adott hiteleiket. Az összesen 1197 hitelfelvételből (egy hallgatónak akár több hitele is lehet) 858 esetben (71,6%) értékelték 5-nél magasabb elégedettségi szintre a diákok az adott hitelt. Az egyes célokra felvett hiteleket nézve, azt a megállapítást tehetjük, hogy a megkérdezett hallgatók leginkább a tanulásra felvett hitellel vannak megelégedve (átlag=7,89), legkevésbé pedig az esküvőre felvett hitellel elégedettek (átlag=4,4). Az eredmények alapján elmondhatjuk, hogy a hallgatók teljes mértékben nem elégedettek hiteleikkel.

A 2013-as adatok alapján a hallgatók a hitelek 80,17%-át értékelték ötnél magasabbra. A 2020-as adatok alapján ez az érték csökkent, hiszen a hitelek 71,6%-a kapott ötnél magasabb értékelést.

Megvizsgáltuk, hogy az elégedetlenségnek mi lehet az oka. Ennek eredményeit a 8. táblázat tartalmazza.

8. táblázat: A hitellel való elégedetlenség okai

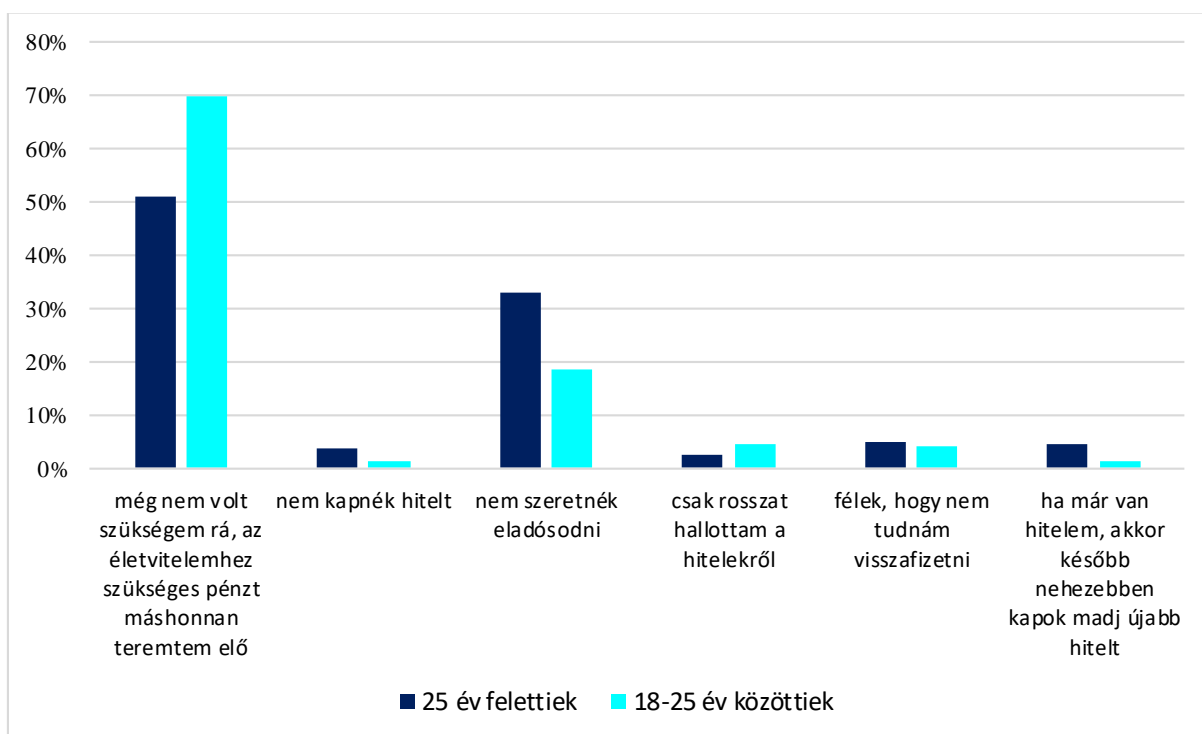
		NŐK	FÉRFIAK	ÖSSZESEN
Mi a fő oka, hogy nem vagy elégedett a hitelleddel?	Olyan költségeim is keletkeztek, amikről nem volt szó	26	10	36
	Nem annyi (nagyobb) a kamat és/vagy a törlesztő részlet, mint amit vártam	31	22	53
	Sokan belebuktak és félek, hogy velem is ez történik	13	2	15
	Inkorrekt ügyintézés	4	7	11
	Egyéb	22	12	34
Összesen		96	53	149

Forrás: saját szerkesztés

Az elégedetlenség legfőbb forrása az, hogy a kamat és/vagy a törlesztő részlet magasabb a vártnál, ezután pedig az olyan költségek keletkezése, amelyről a hallgatók megítélése szerint nem volt szó. Ez az arány hasonló a 2013-as adatokhoz, ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy az akkori eredmények azt mutatták, a legfőbb elégedetlenségi tényező a belebukástól való félelem volt, ami a 2020-ban a 4. helyre „szorult”.

Megkérdeztük a hallgatókat arról is, hogy mi a legfőbb oka annak, hogy még nem vettek fel hitelt. Az okok között a legjelentősebb az volt, hogy még nem volt rá szükségük. Ez az ok a 18-25 éves korcsoportban 70%-ban, a 25 év felettieknél 51,5%-ban szerepelt. A sorban a második ok mindkét korosztályban az, hogy nem szeretnék eladósodni (21. ábra).

21. ábra: A hitel nélküli hallgatók hitelhez való hozzáállása

Forrás: saját szerkesztés

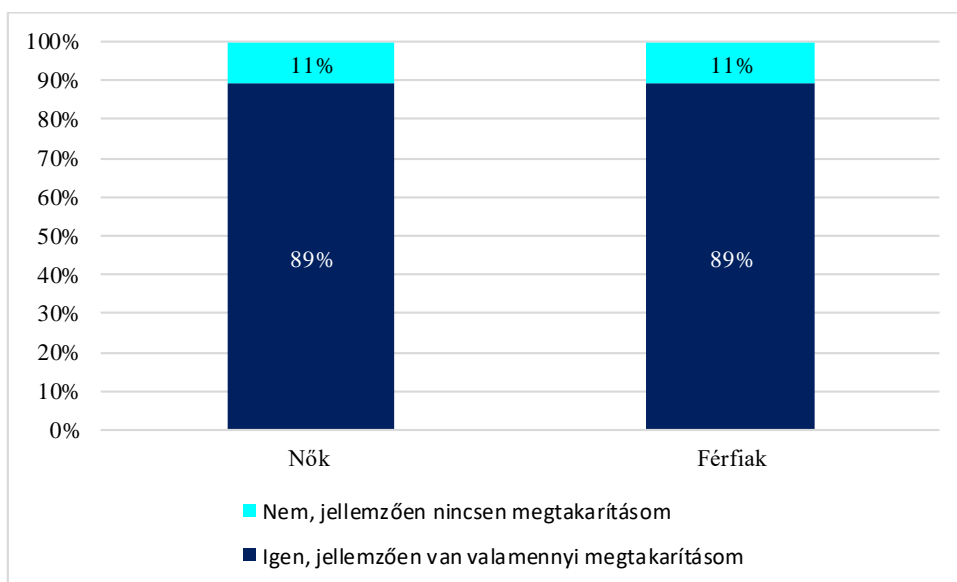
A hitel nélküli hallgatók hitelhez való hozzáállása a 2013-as adatfelvételen is hasonló eredményeket mutatott.

Megtakarítások, befektetések

A befektetésekhez elsődlegesen megtakarításokra van szükség, így a két kategóriát együtt vizsgáljuk.

Megkérdeztük a hallgatókat, hogy van-e megtakarításuk, illetve ha van, az milyen mértékű. A „Van spórolt pénzed, vagy megtakarításod?” kérdésre adott válaszok alapján a megkérdezett fiatal férfiak és nők között nincs különbség – azonos mértékben takarítanak meg (22. ábra). Erre a kérdésre a 2013-as adatfelvétel is ugyanilyen arányú megoszlást mutat.

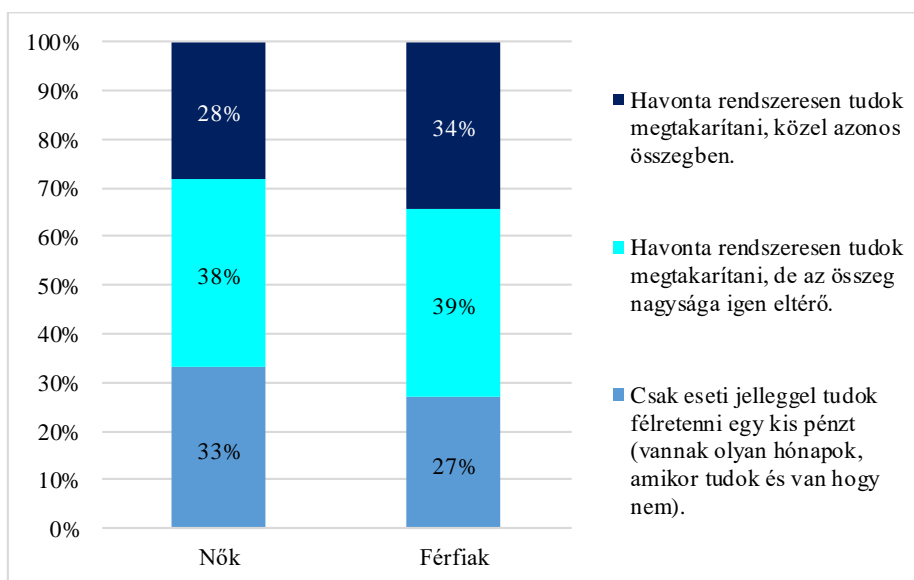
22. ábra: A megtakarítani tudók aránya nemenként

Forrás: saját szerkesztés

A megtakarítás rendszerességét illetően az arányok már némileg változnak (23. ábra).

23. ábra: A 18-25 év közötti hallgatók megtakarítási rendszeressége nemenként

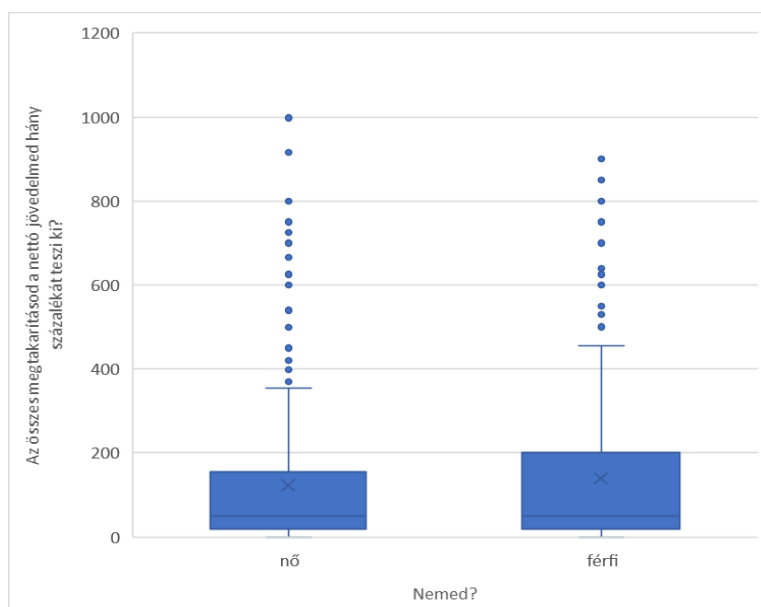

Forrás: saját szerkesztés

Az ábra alapján elmondható, hogy a férfiak nagyobb arányban képesek rendszeresen megtakarítani, ennek háttérében a magasabb átlagjövedelem is meghúzódhat okként.

A 2013-as adatokat összehasonlítva a jelenlegi adatokkal azt látjuk, hogy nőtt azok aránya mind a nők, mind a férfiak körében, akik rendszeresen tudnak megtakarítani közel azonos összeget és csökkent az eseti jelleggel megtakarítók aránya.

24. ábra: A 18-25 év közötti hallgatók megtakarításainak mértéke a nettó jövedelmükhöz képest

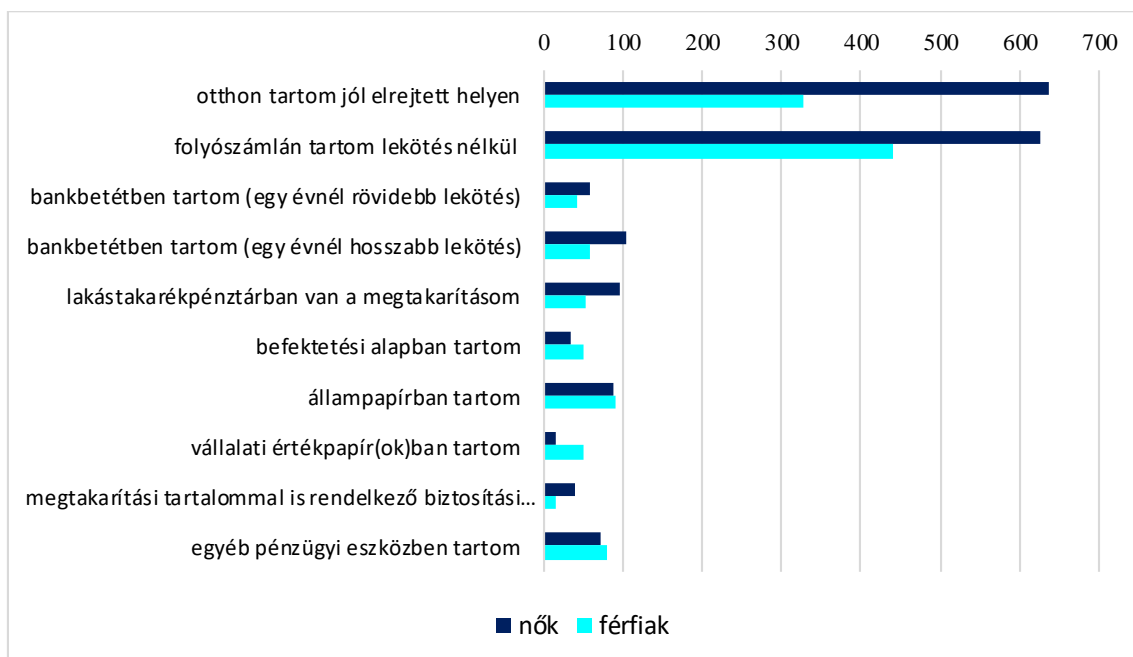

Forrás: saját szerkesztés

Ami a megtakarítások mértékét illeti (24. ábra), átlagosan a nettó havi jövedelem 129,2%-át kitevő megtakarításokkal rendelkeznek a 18-25 év közötti hallgatók, a férfiaknál ez az arány 139,2%, a nőknél 123,2%. A 2013-as adatokhoz képest 2020-ban a jövedelemhez viszonyított megtakarítást tekintve az átlag értéke magasabb.

Megvizsgáltuk azt is, hogy a megtakarításaikat milyen pénzügyi termékben tartják, hogy következtetést vonjunk le a választott megtakarítási forma és a kitűzött célok közötti összhang alakulásáról.

25. ábra: A 18-25 év közötti korosztály által preferált megtakarítási módok nemenként (pénzügyi termékek)

Forrás: saját szerkesztés

A 25. ábra szerint a diákok elsősorban az egyszerű, rövid távra szóló megtakarítási formákat részesítik előnyben, de azért egyéb lehetőségek is megjelennek a választásaikban (pl. egy évnél hosszabb bankbetét vagy lakás-takarékpénztár). A nők esetében első helyen van az otthon, jól elrejtett helyen tartott megtakarítás, a férfiaknál első helyen a folyószámla van.

A 2013-as adatokat szemlélve, megállapítható, hogy az első két helyen hasonlóan a rövid távra szóló megtakarítási formák szerepelnek, ugyanakkor a nők és férfiak esetében is a folyószámla volt az első helyen.

A hitelekhez hasonlóan, a megtakarítási termékekkel kapcsolatban is megkérdeztük a hallgatókat arról, hogy mennyire elégedettek a választott formával.

A 4196 választott kategória (egy hallgató többet is választhatott) közül 3055 esetben adtak 5-nél magasabb elégedettséget a hallgatók, ez az esetek 72,8%-a. Hasonló arány mutatkozott a hitelek esetében is.

Természetesen ebben az esetben is megkérdeztük azokat, akik nem voltak elégedettek a választott pénzügyi termékkel, hogy mi ennek az oka (26. ábra)

26. ábra: A hallgatók elégedetlenségének okai a befektetési-megtakarítási termékekkel kapcsolatban

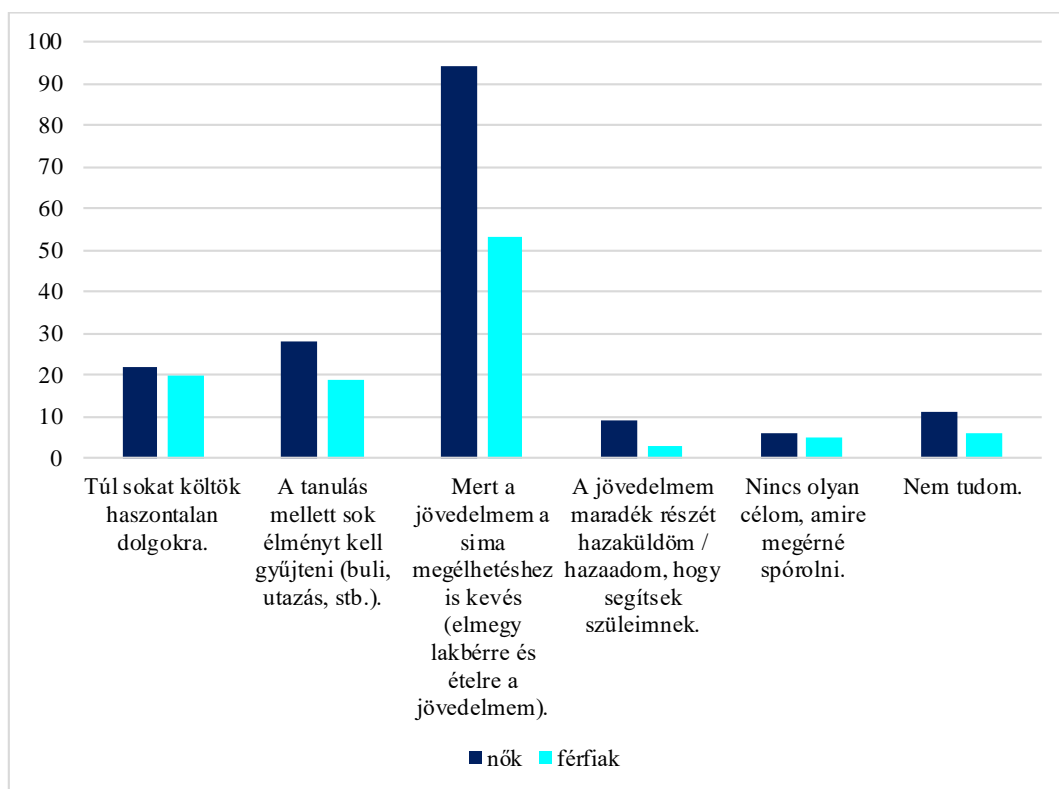
Forrás: saját szerkesztés

A befektetési-megtakarítási pénzügyi eszközökkel kapcsolatos legfőbb három panaszból kettő arra utal, hogy a hallgatók nem teljesen értették meg a pénzügyi terméket, amelyet választottak. A harmadik ok viszont arról árulkodik, hogy a diákok nem szívesen mondanak le arról a rugalmasságról, amely egy alacsonyabb hozamú, de likvidebb megtakarítási forma jellemzője.

A 2013-as adatokat is szemügyre véve megállapíthatjuk, hogy nagyon hasonló mintázat rajzolódik a válaszokat illetően, nemcsak az első három elégedetlenségi ok egyezik meg, de azok sorrendje is.

Eddig a pontig azokról volt szó, akiknek módjukban áll megtakarítani, azonban kíváncsiak voltunk arra is, hogy aki nem tud megtakarítani, az miért nem tud, illetve véleménye szerint mennyi lenne az az optimális jövedelemszint, ami mellett már képes megtakarítást elérni. Elsőként a megtakarítás elmaradásának az okát kerestük.

27. ábra: A hallgatók válaszainak megoszlása a „Miért nem tudsz megtakarítani?” kérdésre

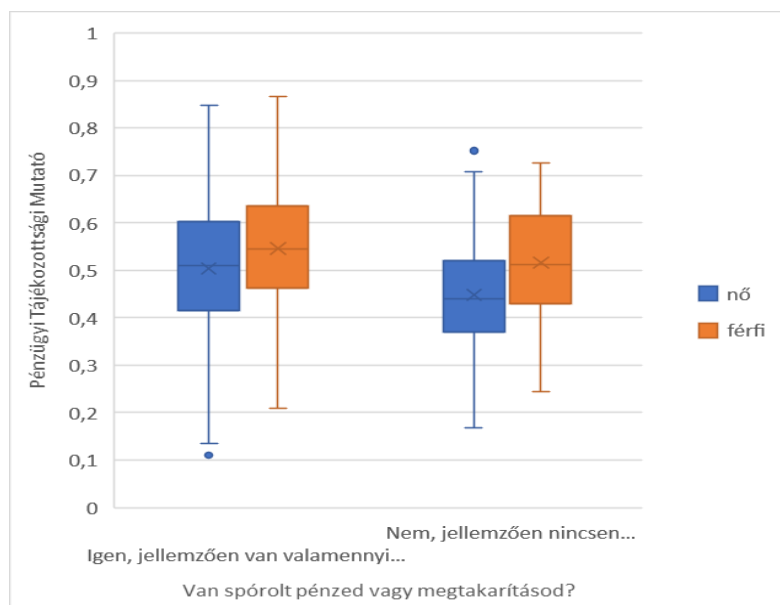

Forrás: saját szerkesztés

Az 27. ábrán látható válaszok alapján a hallgatók leginkább az alacsony jövedelemszinttel indokolják a megtakarítások elmaradását. Hasonlóan kimagasló értéket kapott ez a válasz a 2013-as adatfelvétel során is. Az indokok sorában a második és harmadik helyen az élménygyűjtés és a haszontalan dolgokra való költés szerepelt mindkét adatfelvételnél.

Megvizsgálva a 18-25 év közötti hallgatók PTM értékeit a megtakarítási képesség függvényében nemek szerint, elmondhatjuk, hogy a spórolni nem képes hallgatók pénzügyi ismeretei kevésbé fejlettek a férfiak és a nők esetében is. Az eredmények összhangban vannak a 2013-as adatfelvétel eredményeivel (28. ábra).

28. ábra: PTM érték megtakarítási képesség alapján nemek szerinti bontásban

Forrás: saját szerkesztés

KÖVETKEZTETÉSEK

A felsőoktatásban tanuló 18-25 éves fiatalokkal kapcsolatban a kutatócsoport a korábbi, 2013-ban megfogalmazott hipotézist vette alapul. Az első szerint (H1) a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrája szocio-demográfiai ismérvek mentén eltérő. A hipotézis igazolására a 2013-ban megalkotott ún. Pénzügyi Tájékozottsági Mutatót (PTM) használtuk, amely a felmérésben résztvevő hallgatók kalkulációs készségekkel kiegészített tudásszintjét méri. A 2020-as minta, a 2013-ban felvett mintától lényegesen eltér, ugyanis csak részben sikerült igazolni, hogy a pénzügyi kultúra szintje szocio-demográfiai ismérvek alapján eltérő. A kérdés megválaszolása további kutatást igényel. Figyelemre méltó ugyanakkor azoknak a változóknak a szerepe, amelyek a 2013-as és a 2020-as minta alapján meghatározzák a PTM értékét (*nem, felsőoktatásban tanult pénzügyi-gazdasági ismeretek és a huzamosabb külföldi tartózkodás*) – a 2020-as eredmény egyfajta robusztusság ellenőrzésként is értelmezhető, amely szerint ezek a tényezők stabilabban befolyásoló tényezőknél tekinthetők azoknál, amelyeket a 2020-ban felvett minta nem tudott igazolni.

A második hipotézisünk (H2) szerint a felsőoktatásban tanuló fiatalok valós és vélt tudása között lényeges különbség van. Ennek az alapvetésnek az igazolásához a 2013-as kutatáshoz hasonlóan az ún. Énkép Indexet használtuk, amely azt méri, hogy a hallgatók mennyire vannak tisztában saját pénzügyi tudásszintjükkel. Az index alapján végzett számítások eredménye szerint a vizsgálatba bevont 18-25 éves korosztály fele reálisan ítéli meg önmagát (51,03%), azonban nagy az arányuk a saját tudásukat túl- (38,6%), illetve alulbecslőknek is (10,37%). A hipotézist igazoltnak tekintjük, ugyanakkor megjegyezzük azt is, hogy a hallgatók közül a 2020-as mintában a korábbi minta alapján mért adatokhoz képest nagyobb mértékben értékeli túl pénzügyi-gazdasági ismereteit.

A második hipotézisünk első alhipotézisét (H2.a), mely szerint a felsőoktatásban tanuló férfiak önértékelése és valós pénzügyi tudása között nagyobb a szakadék, mint a nők esetében, nem tudtuk igazolni 2020-ban sem, így az alhipotézist elvetettük.

A második alhipotézis szerint (H2.b) a kockázatvállalás szintjét az énkép határozza meg, nem pedig a valós pénzügyi tudás. A hallgatók a 2020-as minta alapján is kockázatkerülők, így ezt a hipotézist sem sikerült igazolnunk, ugyanakkor elvetni sem tudtuk – további vizsgálatok szükségesek.

A harmadik hipotézisünk szerint (H3) a felsőoktatásban tanuló fiatalok az élethelyzetüknek és célrendszerüknek megfelelő pénzügyi műveltséggel bírnak. A hipotézis igazolására megvizsgáltuk a hallgatók célrendszerét, hitelezési, megtakarítási és befektetési képességüket, a pénzügyi szolgáltatásokkal és termékhasználattal kapcsolatos szokásaikat. Annak ellenére, hogy a hallgatók egyaránt rendelkeznek rövid, közép és hosszú távú célokkal, a jövedelmi helyzetük, illetve a megtakarítási lehetőségeik (szokásaik) csak kevesük számára teszi lehetővé, hogy a hosszú távú céloknak megfelelően cselekedjen pénzügyi döntései során. A többség, bár rendelkezik megtakarítással, folyamatosan szüksége van a rendelkezésére álló erőforrásaira, ezért a rövidtávú megtakarítási formákat preferálja. A fentiek alapján a harmadik hipotézist igazoltnak tekintjük.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Béres, D. - Huzdik, K. (2012). A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten. *Pénzügyi Szemle*, 322-336. https://www.penzugyiszemle.hu/documents/322-336-beres-huzdikpdf_20170827102913_20.pdf

Béres, D. – Huzdik, K. – Kovács, P. – Sági, Á. – Németh, E. (2013). Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról. *ÁSZ Tanulmány*, <https://www.asz.hu/storage/files/files/Szakmai%20kutat%C3%A1s/2013/t353.pdf?download=true>

Boldizsár, A. – Kékesi, Zs. (2017). Soha nem rendelkezünk még ennyi megtakarítással. *MNB Elemzés*. <https://www.mnb.hu/letoltes/boldizsar-anna-kekesi-zsuzsa-soha-nem-rendelkeztunk-meg-ennyi-megtakarnbhnla.pra.pdf>

Kádár, K. – Erdélyi, A. – Právitzné Pejko, N. (2020). Elemzés a lakosság pénzügyi sérülékenységéről. *ÁSZ Elemzés*, https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2020/lakossag_penzugyi_serulekenysegerol_2020520.pdf?download=true

Nagy, P. - Zsótér, B. (2012). Mindennapi érzelmeink és pénzügyeink. A pénzzel kapcsolatos attitűdök és a materiális irányultság szerepe a pénzügyi kultúra fejlesztésben. *Pénzügyi Szemle*, 310-321. https://www.penzugyiszemle.hu/documents/310-321-zsoter-nagypdf_20170827102721_60.pdf

Pellényi, G. (2014). Tartós változások a lakosság megtakarítási hajlandóságában? MNB Szakmai cikk, <https://www.mnb.hu/letoltes/szakmai-cikk-pellenyi-gabor-tartos-valtozasok-a-lakossag-megtakaritashajlandosagaban.pdf>

Székely, L., (2010). A holnap pénze - pénzügyi kultúra az információs társadalomban. *Excenter*, vol. 2010/2.

Magyar Nemzeti Bank (2020). A pénzügyi tudatosság fejlesztése segíti a családok anyagi biztonságát is. Sajtóközlemény, <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2020-evi-sajtokozlemenyek/a-penzugyi-tudatossag-fejlesztese-segiti-a-csaladok-anyagi-biztonsagat-is>

Magyar Nemzeti Bank (2008). Együttműködési megállapodás a pénzügyi kultúra fejlesztéséről. (MNB-PSZÁF), Budapest.

Magyarország Kormánya (2017). Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája. <https://docplayer.hu/68037453-Penzugyi-tudatossag-fejlesztesenek-strategiaja.html>

Pénziránytű (2020). Válság idején válunk pénzügyileg tudatosabbá. Sajtóközlemény, <https://www.penziranytu.hu/valsag-idejen-valunk-penzugyileg-tudatosabb>

Táblázatok és ábrák jegyzéke

1. táblázat: A vizsgálatba bevont szocio-demográfiai ismérvek	10
2. táblázat: A minta megoszlása képzési területek szerint (2013, 2020)	15
3. táblázat: A felsőoktatásban tanuló 18-25 éves korosztály és a szocio-demográfiai ismérvek	16
4. táblázat: A 18 és 25 év közötti hallgatók Énkép Index számítása (fő)	20
5. táblázat: A 18-25 évesek kockázatvállalási besorolása önbevallás és valós értékelés alapján	22
6. táblázat: A nettó átlagjövedelem mértéke nemenként és korcsoportonként (Ft)	26
7. táblázat: A hallgatók bankszámláinak száma nemek szerint (% , n=2557)	28
8. táblázat: A hitellel való elégedetlenség okai	30
1. ábra: A teljes minta eloszlása életkor szerint	13
2. ábra: A 18-25 éves korosztály nemek szerinti megoszlása (n=1746)	13
3. ábra: A minta megoszlása munkarend szerint	14
4. ábra: A minta megoszlása képzési szint szerint	15
5. ábra: A PTM értékének eloszlása 2013 és 2020 között a 18-25 éves korosztályban	16
6. ábra: PTM értéke nemek szerint	17
7. ábra: Pénzügyi-gazdasági irányultságú tárgyak a felsőoktatásban töltött idő szerint	18
8. ábra: PTM értékek tartós külföldi tartózkodás szerint (tanulmányút/munkavállalás)	18
9. ábra: Az Énkép Index eloszlása	19
10. ábra: A hallgatók megítélése az Énkép Index alapján	20
11. ábra: Énkép Index nemek szerint	21
12. ábra: Kockázatvállalási attitűd önbevallás alapján a 18-25 éves korosztályban	22
13. ábra: A kockázatvállalási hajlandóság és az Énkép Index	23
14. ábra: Melyek az elsőbbséget élvező célok az életedben? – kérdésre adott válaszok nemek és életkor szerint	24
15. ábra: Az „alábbiak közül jelenleg mire gyűjtesz”? – kérdésre adott válaszok	25
16. ábra: Jövedelem mértéke nemenként és korcsoportonként	26
17. ábra: A 18-25 év közötti hallgatók jövedelmének forrása (%) és mértéke (Ft)	27
18. ábra: Bankkártya birtoklás a felsőoktatási tanulmányok megkezdése előtt	27
19. ábra: Bankkártya funkciók ismertsége és használata a hallgatók körében (%)	29
20. ábra: Előfordult-e elmaradás a hiteltörlesztésben? – válaszok korcsoportonként	30
21. ábra: A hitel nélküli hallgatók hitelhez való hozzáállása	31
22. ábra: A megtakarítani tudók aránya nemenként	32
23. ábra: A 18-25 év közötti hallgatók megtakarítási rendszeressége nemenként	32
24. ábra: A 18-25 év közötti hallgatók megtakarításainak mértéke a nettó jövedelmükhöz képest	33
25. ábra: A 18-25 év közötti korosztály által preferált megtakarítási módok nemenként (pénzügyi termékek)	33
26. ábra: A hallgatók elégedetlenségének okai a befektetési-megtakarítási termékekkel kapcsolatban	34
27. ábra: A hallgatók válaszainak megoszlása a „Miért nem tudsz megtakarítani?” kérdésre	35
28. ábra: PTM érték megtakarítási képesség alapján nemek szerinti bontásban	35

Mellékletek

1. melléklet: Kutatási kérdőív

Kérdéskód	Kérdés	Válaszlehetőségek/alkérdések
A01	Egy hételemű skálán mennyire értékeled saját pénzügyi-gazdasági ismereteidet?	(1-alacsony, 7-magas)
A02	Mennyire igazak rád az alábbi állítások? (1-egyáltalán nem igaz, 7-teljes mértékben igaz)	<p>Ismerem a körülöttem zajló eseményeket.</p> <p>Gondolok a jövőbeni váratlan eseményekre, ezért takarékoskodni szoktam.</p> <p>A pénzügyeket érintő döntéseimben a kellő alaposággal járok el.</p> <p>Figyelmesen elolvasom és értelmezem, amit aláírok.</p> <p>Ha valami nagyobb dolgot szeretnék vásárolni, akkor azt akár hitelből (kölcsonból) is megveszem.</p> <p>Fontosnak tartom, hogy szüleimet egyre kevésbé terheljem meg anyagilag.</p> <p>Vásárlásaim során a fizetéskor bankkártyát használok, ha tehetem.</p> <p>Ha kölcsön kérek valakitől, akkor igyekszem azt mielőbb visszafizetni.</p> <p>A hitel lehetőségét alapvetően jó dolognak tartom.</p> <p>Szeretem a kockázatokat, szeretek kockáztatni.</p> <p>Nem spórolok addig, amíg diák vagyok.</p> <p>Nem vennék fel hitelt semmilyen körülmények között.</p> <p>Szívesen intézem saját pénzügyeimet.</p> <p>Aggódom, amikor a pénzügyi helyzetemre gondolok.</p> <p>Nem értek a pénzügyekhez.</p>
A03	Hogyan ítéled meg saját anyagi helyzeted? (1-nagyon szegény, 7-nagyon gazdag)	
A04	Pénzügyi-gazdasági döntés esetén (hitelfelvétel, bankszámlanyitás, befektetési döntés, biztosítás kötés, stb.), honnan szerzed az információidat? (többet is lehet jelölni)	<p>Közeli hozzátartozók (szülők, testvérek)</p> <p>Barátoktól, ismerősöktől</p> <p>Televízióból, újságokból</p> <p>Internetről</p> <p>Pénzügyi intézmény/vállalkozás (bank, biztosító, stb.) fiókjában kifüggesztett hirdetményéből</p> <p>Pénzügyi intézmény/vállalkozás ügyintézőjétől, tanácsadójától</p> <p>Saját tapasztalatomból</p> <p>Egyéb (és pedig)</p>
A05	A felsőoktatási tanulmányaid megkezdése előtt volt már bankkártyád?	<p>Igen</p> <p>Nem</p>
A06	Az alábbiak közül melyik fizetési eszközt használod a leggyakrabban?	<p>Készpénz</p> <p>Bankkártya</p> <p>MobilApp (NFC)</p> <p>Virtuális bankkártya (internetes vásárlás)</p> <p>Egyéb</p>
A07	Hány banknál vezetsz számlát?	
A08	Szerinted az alábbiak közül mire lehet használni a bankkártyát? (többet is jelölhetsz)	<p>Lehet vele fizetni magyarországi boltokban.</p> <p>Interneten keresztül lehet vele fizetni.</p> <p>Forintot lehet vele felvenni bankautomatából.</p>

- Lehet vele fizetni külföldi boltokban.
 Mobiltelefont lehet feltölteni bankautomatán keresztül.
 Külföldi fizetőeszközt lehet felvenni vele ATM-ből akár Magyarországon is.
 A bankkal való kapcsolattartás (telebank, bankfiók) során azonosításra is szolgál.
- A09 Te mire használod ezek közül a Tiédet/Tieidet? (Az A08-hoz kapcsolódik, az jelenik meg, amelyet bepipált A08-ban)**
- A10 Szerinted mennyire igazak az alábbi állítások? (1-egyáltalán nem igaz, 7-nagyon igaz)**
- A bankokban elhelyezett pénz biztonságban van.
 A bankokban dolgozók segítőkészsége és szakértelme megfelelő.
 A bankkártyák használata biztonságos.
 A hitelfelvételi lehetőség hozzájárul a társadalom jólétéhez.
 A biztosítók és a bankok mindig teljesítik a szerződésben megfogalmazottakat.
 Az internetes vásárlás kockázatos.
 A biztosító az én érdekemet védi, amikor a káreseményhez kapcsolódóan önrész vállalását teszi kötelezővé.
 A hitel annak jó, aki ért a pénzügyekhez.
- A12 Jelenleg melyek az elsőséget élvező célok az életedben? (3-at választhatsz)**
- Ismerősöket, barátokat gyűjtök.
 Műszaki cikket szeretnék megszerezni (okostelefon, laptop, tablet, stb.)
 Főként bulizni, utazni és egyéb élményeket szeretnék gyűjteni.
 Külföldre szeretnék menni (tanulni/dolgozni).
 A félét szeretném sikeresen teljesíteni.
 Munkát szeretnék találni.
 Autót / lakást szeretnék venni.
 Életreszóló párt találni magamnak.
 Szeretnék továbbtanulni.
- A13 Kérlek jelöld, hogy az alábbiak közül melyik megvalósítására gyűjtesz, vagy gyűjtöttél már életedben, illetve azt is, hogy mire vettél vagy vennél fel hitelt!**
- Ajándék vásárlásra
 Nyaralásra, utazásra, fesztiválozásra
 Nagyobb értékű műszaki cikkekre (telefon, laptop, tablet, TV stb.)
 Esküvőre
 Autóra
 Lakásra
 Tanulásra
 Vállalkozás beindítására
 Vállalkozás fejlesztésére
 Egészségügyi szolgáltatásra/ellátásra (pl.: ápolás, plasztikai műtét stb.)
 Biztonsági tartalék képzésére
 Nyugdíjas évekre
 Egyéb (és pedig)
- A14 Mi kell ahhoz, hogy hosszútávú pénzügyi céljaidat megvalósítsd? (1 nem szükséges - 7 nagyon szükséges)**
- Sokat kell tanulni
 Szerencsésnek kell lenni
 Jó kapcsolatok kellene hozzá
 Szorgalmasan kell dolgozni
 Jól kell házasodni
 Okosnak kell lenni
 Tudni kell a pénzt beosztani és takarékoskodni

- Jól fizető munkát kell találni
 Jó családba kell születni
 Ismerni kell a kiskapukat
 Jól kell a pénzt forgatni
- MB01 Szerinted melyek a jó befektetés legfőbb ismérvei? (3-at jelölhetsz)**
 Magas a hozama.
 Alacsony kockázatú.
 Mindig rendelkezésre áll.
 Nem veszít az értékéből.
 Garantált hozamot biztosít.
 Szükség esetén felhasználható.
 Hosszú távra szól.
 Bármilyen célra felhasználható.
 Állami támogatás jár hozzá.
 Igazodik az igényeimhez.
 Egyszerű.
- MB02 Van spórolt pénzed vagy megtakarításod?**
 Igen, jellemzően van valamennyi megtakarításom.
 Nem, jellemzően nincsen megtakarításom.
- MB03 Mi a legfőbb oka annak, hogy nem tudsz megtakarítani?**
 Túl sokat költök haszontalan dolgokra.
 A tanulás mellett sok élményt kell gyűjteni (buli, utazás, stb.).
 Mert a jövedelmem a sima megélhetéshez is kevés (elmegy lakbérre és ételre a jövedelmem).
 A jövedelmem maradék részét hazaküldöm/hazaadom, hogy segítsék szüleimnek.
 Nincs olyan célom, amire megérné spórolni.
 Nem tudom.
- MB04 Mit gondolsz, mennyi jövedelem lenne elég ahhoz, hogy biztosan megtakaríts havi rendszerességgel?**
- MB05 Milyen rendszerességgel tudsz megtakarítani?**
 Csak eseti jelleggel tudok félretenni egy kis pénzt (vannak olyan hónapok, amikor tudok megtakarítani, de van olyan is, amikor egyáltalán nem).
 Havonta rendszeresen tudok megtakarítani, de az összeg nagysága igen eltérő.
 Havonta rendszeresen tudok megtakarítani, közel azonos összegben.
 Nem tudok megtakarítani
- MB11 A hónap melyik részében képzod meg a megtakarításod?**
 Hónap elején teszem félre a megtakarításom
 Hónap végén, ha marad
- MB06 Az összes megtakarításod mértéke a nettó (kézhez kapott) havi jövedelmed megközelítőleg hány százalékat teszi ki? (pl.: ha a nettó jövedelmed 20 ezer Ft és a megtakarításod 40 ezer forint, akkor 200% - a százaléklejlet nem kell beírnod)**
- MB07 Milyen formában tartod a megtakarításaid? (többet is jelölhetsz)**
 Otthon tartom jól elrejtett helyen.
 Folyószámlán tartom lekötés nélkül.
 Bankbetétben tartom (egy évnél rövidebb lekötés).
 Bankbetétben tartom (egy évnél hosszabb lekötés).
 Lakástakarékpénztárban van a megtakarításom.
 Befektetési alapban tartom.
 Állampapírban tartom.

- Vállalati értékpapír(ok)ban tartom.
Megtakarítási tartalommal is rendelkező biztosítási termékben tartom.
Egyéb pénzügyi eszközben tartom.
- MB08 Mennyire vagy elégedett a választott megtakarítási formával/formákkal? (1-nem vagyok elégedett, 10-teljesen elégedett vagyok) (attól függően, hogy mit jelöl MB07-ben, az jelenik meg neki)**
- MB09 Melyek a legfőbb okai annak, hogy nem vagy elégedett az előzőekben választott megtakarítási formával/formákkal? (3-at jelölhetsz)**
- Olyan költségeim is keletkeztek, amikről nem volt szó.
Nem annyi (kisebb) a hozam, mint amit vártam.
Nagyon kockázatos a befektetés.
Az ügyintézés bonyolultabb, mint arról előzőleg tájékoztattak.
A befektetésem értéke nem ér annyit, mint a pénz, amit belefektettem.
Úgy érzem, hogy a pénzügyi termék kibocsátója nem teljesíti azt, amit vállalt.
Ha sürgősen szükségem lenne a pénzre, csak hozam nélkül jutnék hozzá.
- MB10 Ha kapnál 1 millió forintot, mit kezdenél vele?**
- Nyílt kérdés
- H01 Szerinted melyek a jó hitel ismérvei? (3-at jelölhetsz)**
- Alacsony kamatozású.
Nem változnak a hitel felvételei a hitelfelvétel után.
Nem növekszik a törlesztő részlet, ha rendszeren fizetek.
Bármilyen célra felhasználható.
Állami támogatás jár hozzá.
Kiszámítható módon törleszthető, visszafizethető.
Díjmentesen lehet elő- és végtörleszteni.
Könnyen hozzáférhető.
Igazodik az igényeimhez.
Szerintem nem szabadna hitelt felvenni senkinek.
- H02 Véleményed szerint az alábbiak közül melyik esetben éri meg hitelt felvenni? (többet is jelölhetsz)**
- Ha díjmentesen használhatom más pénzét.
Ha nagyon meg szeretnék venni valamit, amit fontosnak tartok.
- Ha éppen nincs pénzem, de bízom benne, hogy később lesz pénzem, és így vissza tudom fizetni.
- Nem éri meg, csak ha nincs más út.
Nem éri meg, ezért nem is tervezem a jövőben sem hitel felvételét.
Ha annak ellenére hasznom származik a hitelfelvételből, hogy az nem költségmentes (nem kamatmentes)
- H03 Jelenleg, vagy a múltban volt hiteled?**
- Automatikusan generálódik A13 alapján.*
- H04 A hiteledet/hiteleidet milyen célra vetted fel?**
- Automatikusan generálódik A13 alapján.*
- H05 A tanulásra (pl.: diákhitel) felvett hiteledet mire költöd?**
- Teljes egészében a tandíjat fizetem ki belőle
Egyéb tanulmányokat finanszírozok belőle (pl.: második szakirány/specializáció, máshol más képzés, tanfolyamok, nyelvtanulás stb.)
Részben tandíjakat fizetek belőle, részben fogyasztásra fordítom
Teljes egészében elköltöm fogyasztási cikkekre és szolgáltatásokra
Egyéb (beviteli mezővel)

K U T A T Á S I J E L E N T É S

- H06 Szerinted a tanulásra felvett hiteledet könnyen vissza tudod majd fizetni, ha befejezed a tanulmányaid?**
 Igen, minden nehézség nélkül
 Igen, szépen lassan
 Nagy nehézségek árán, de igen
 Nem leszek képes visszafizetni
- H07 Volt vagy van elmaradásod, ami a kamatfizetést vagy a törlesztőrészletet illeti?**
 Igen
 Nem
 Csak később kell elkezdni a törlesztést
- H08 Mennyire vagy elégedett általánosságban az általad választott hiteltermékkel / hiteltermékekkel, amelyeket az alábbi célra vettél fel? (1-nem vagyok elégedett, 10-teljesen elégedett vagyok)**
 Az A13 harmadik oszlopában jelöltek jelnek meg.
- H09 Mi a legfőbb oka annak, hogy még nem vettél fel hitelt (diákhitelt is beleértve)? (Akkor jelenik meg, ha A13 harmadik oszlopában nem volt bejelölve semmi)**
 Még nem volt szükségem rá, az életvitemhez szükséges pénzt máshonnan teremtem elő.
 Nem kapnék hitelt.
 Nem szeretnék eladósodni.
 Csak rosszat hallottam a hitelekről.
 Félek, hogy nem tudnám visszafizetni.
 Ha már van hitelem, akkor később nehezebben kapok majd újabb hitelt.
- H10 Mi a fő oka, hogy nem vagy elégedett a hiteleddel? (felsorolás szerűen - esetleg a kérdés részeként - azok jelennek meg, amelyeknél a H08 bármely értéke kisebb, mint 5)**
 Olyan költségeim is keletkeztek, amikről nem volt szó
 Nem annyi (nagyobb) a kamat és/vagy a törlesztő részlet, mint amit vártam
 Sokan belebuktak és félek, hogy velem is ez történik
 Inkorrekt ügyintézés
 Egyéb (beviteli mezővel)
- SZD01 Nemed?**
 nő
 férfi
- SZD02 Mikor születted?**
 év
 hónap
 nap
- SZD03 Hány testvéred van?**
 14 éves vagy az alatti
 14 év feletti
- SZD04 Családi állapotod?**
 egyedülálló
 párkapcsolattal rendelkezem (kevesebb, mint fél év)
 párkapcsolattal rendelkezem (fél évnél régebben)
 házas
 elvált
 özvegy
- SZD05 Ha párkapcsolatban él: Egy "háztartásban" laksz a pároddal?**
 Igen
 Nem

- SZD06** Hány gyereked van?
- SZD07** Ebből hány fő 14 év alatti? (ha SZD 06 nem nulla)
- SZD08** Mely közeli hozzátartozódnak van diplomája?
 Nagyszülő (mindegy melyik)
 Szülők (mindegy melyik)
 Testvérek
- SZD09** Mi a szüleid foglalkozása (a legmagasabbat írd be)?
 felsővezető (nem saját tulajdonú cég)
 középvezető
 alsó vezető / csoport vezető
 szellemi alkalmazott
 fizikai alkalmazott
 vállalkozó
 munkanélküli
 nyugdíjas
- SZD10** Melyik településről származol? (állandó lakhely)
- SZD11** Az állandó lakhelyed megegyezik a tartózkodási lakhelyeddel?
 Igen
 Nem
- SZD12** Melyik településen élsz? (ideiglenes lakhely)
- SZD13** Az alábbiak közül melyik igaz rád?
 Szülőknél lakom.
 Rokonoknál lakom.
 Kollégiumban lakom.
 Albérlésben lakom.
 Saját lakásban élek.
- SZD14** Mikor kezdted meg tanulmányaid?
 2017-től őszi és tavaszi félévek
- SZD15** Milyen munkarendben tanulsz?
 Nappali
 Esti
 Levelező
 Távoktatás
- SZD16** Milyen szintű képzésen veszel részt?
 BA, BSc, vagy ezeknek megfelelő egyéb képzés
 MA, MSc, vagy ezeknek megfelelő egyéb képzés
 Egységes, osztatlan képzés
 Felsőoktatási szakképzés
 Szakirányú továbbképzés
 Egyéb
- SZD17** Milyen irányultságú a szakod?
 Gazdasági
 Társadalomtudományi
 Bölcsész tudományi
 Agrár
 Informatika

K U T A T Á S I J E L E N T É S

- Jogi és igazgatási
 Műszaki
 Orvos és egészségtudományi
 Pedagógus
 Természettudományi
 Művészeti / Művészetközvetítő
 Egyéb
- SZD18** Hány hónapot tanultál/dolgoztál már külföldön?
- SZD19** Korábban van már felsőoktatásban szerzett diplomád?
 igen (az milyen irányultságú)
 nem
- SZD20** Hány félév pénzügyi-gazdasági irányultságú tárgyat tanultál már a felsőoktatásban töltött idő alatt?
- SZD21** Középiskolai tanulmányaid alatt tanultál pénzügyi-gazdasági ismereteket?
 Igen
 Nem
- SZD27** Milyen középfokú oktatási intézményben végeztél?
 Gimnázium
 Szakgimnázium
 Egyéb
- SZD22** Mi jellemző rád a munkát illetően?
 Nem dolgozom
 Alkalmanként és/vagy nyaranta dolgozom
 Részmunkaidőben egész évben dolgozom
 Főállásban dolgozom
 Szociális ellátásban részesülök (GYES, GYED, munkanélküli segély, stb.)
 Vállalkozó vagyok
- SZD23** Fizikai vagy szellemi munkát végzel? (Megjelenik, ha: SZD22 értéke 2,3,4)
 Inkább fizikai jellegű.
 Inkább szellemi jellegű.
- SZD24** Fizetést kapsz a munkádért? (vállalkozói jövedelem is (Megjelenik, ha: SZD22 értéke 2,3,4)
 Igen
 Nem
- SZD25** Mennyi a havi nettó jövedelmed? (forintban pl: 47000)
- SZD26** A jövedelmed megközelítőleg mekkora része származik az alábbiak valamelyikéből?
 zsebpénzből (összes otthonról/rokonoktól/ismerősöktől kapott jövedelem)
 ösztöndíjból
 diákhitelből
 munkabérből
 önálló tevékenységből (pl.: vállalkozásból származó jövedelem)
 egyéb szociális ellátásokból
 egyéb forrásból
- E01** Minek a rövidítése az EBKM?
 Európai Befektetés-, és Kötvényhozam Mutató
 Egyszerű Betéti Kamatláb Mutató
 Egyszerűsített Betételhelyezési Kockázat Mutató
 Egységesített Betéti Kamatláb Mutató
 Európai Befektetés Kockázati Mutató
 Nem tudom

- E02 Úgy döntesz, hogy befektetési jegyet szeretnél vásárolni. Hol teheted ezt meg? (többet is jelölhetsz)**
 Bármelyik bankfiókban.
 A postán.
 Internetbankon keresztül.
 A Budapesti Értéktőzsde elárusítóhelyein.
 Hitelközvetítőnél.
- E03 Melyik állítás igaz az alábbiak közül? Kérlek jelöld azokat, amelyeket igaznak tartasz!**
- IGAZ Magyarországban a bankokban elhelyezett betétek 100.000 eurónak megfelelő forint összegig biztosítva vannak.
- HAMIS Az egy évre bankban lekötött összeg hozama magasabb jelenleg, mint az egy éves állampapír hozama.
- HAMIS A részvénybefektetést elsősorban azok választják, akik alacsony kockázat mellett szeretnék magas hozamot elérni.
- HAMIS A befektetésem kockázatát úgy csökkenthetem leginkább, ha egy stabilan működő vállalatba teszem az összes pénzem.
- HAMIS A betéti kamatláb magasabb, mint a hitel kamatláb.
- E04 Mi a THM?**
 Tényleges Hiteldíj Mutató
 Teljes Hiteldíj Mutató
 Tényleges Hitelkamatláb Mutató
 Teljes Hitelköltség Mutató
 Tényleges Hitelvisszafizetési Mutató
 Nem tudom
- E05 Az alábbiak közül mit kell kötelezően tartalmaznia a hitelszerződésnek? (többet is jelölhetsz)**
 A THM értékét
 A hitelkamatot
 Az előtörlesztés feltételeit
 A végtörlesztés feltételeit
 Az EBKM értékét
- E06 Mi az infláció?**
 A pénz hirtelen elértéktelenedése.
 A bérek növekedési ütemének jelzőszáma.
 Az árszínvonal tartós növekedése.
 A forint és az euró árfolyama közötti szorzószám.
 A külföldi pénz felvásárlási ára.
 Nem tudom
- E07 Mennyi jelenleg a jegybanki alapkamat mértéke? (módosult)**
 5,00%
 1,20%
 0,90%
 2,30%
 2,00%

- E08** **Tedd csökkenő sorrendbe, hogy százalékosan mikor fizeted a legtöbb adót az áru értékéhez képest az alábbiak közül!**
- 1 Ha üzemanyagot vásárolok.
 - 5 Ha gyógyszert vásárolok.
 - 4 Ha kakaóitalt vásárolok.
 - 3 Ha ruhát vásárolok.
 - 2 Ha dohányárut vásárolok.
- E09** **Az alábbi jövedelmek közül melyek után nem kell adót vagy illetéket fizetni? (többet is jelölhetsz)**
- Ösztöndíj.
Munkaviszonyból származó jövedelem.
27 ezer Forint örökség a szülők után.
Több, mint 5 évre szóló életbiztosítás lejáratakor járó összeg.
Az Egyesült Királyságban megszerzett jövedelem.
- E10** **Mi az a SZÉP kártya?**
- Kozmetikumok és testápolási cikkek vásárlására kitalált feltölthető ajándék kártya.
- Olyan bankkártya, amely külsejéről kapta a nevét.
Az Új Széchenyi Programhoz kapcsolódó bankkártya vállalkozók részére.
Választható béren kívüli juttatás.
A Szerencsejáték Zrt. idén bevezetett új nyereményjátéka.
Nem tudom
- K01** **Melyik ér pillanatnyilag többet?**
- 1000 Euró készpénz.
1050 Svájci frank készpénz.
950 Angol font készpénz.
1000 Amerikai dollár készpénz.
1025 Japán jen készpénz.
Nem tudom
- K02** **Új bankszámlát szeretnél nyitni. Havonta kétszer veszel fel készpénzt és háromszor vásárolsz bankkártyával. Az alábbi ajánlatok közül melyiket választanád?**
- Havonta 500 Ft számlavezetési díj, 100 Ft díj minden készpénzfelvételnél és ingyenes kártyás fizetési lehetőség.
- Havonta 600 Ft számlavezetési díj, 40 Ft díj minden készpénzfelvételnél és ingyenes kártyás fizetési lehetőség.
- Nem tudom
- K03** **Megkapod az első fizetésed: 200 ezer Ft szerepel a bérapírodon, ebből kézhez kapsz kb. 133.000 Ft-ot. Mindez a munkáltatónak kb. 238 ezer Ft-ba kerül. Mekkora ebben az esetben a bruttó béred?**
- 133 ezer Ft
200 ezer Ft
238 ezer Ft
238 + 133 ezer Ft
Nem tudom

K U T A T Á S I J E L E N T É S

- K04** A szájaszk általános forgalmi adója 27%. Tegyük fel, hogy az áfa 5%-ra csökken. Ha az áfa változás előtt 1270 Ft-ba került egy szájaszk, akkor az áfacsökkentés után mennyibe kerülne?
 1050 Ft-ba
 1000 Ft-ba
 1209,5 Ft-ba
 1270 Ft-ba
 1333 Ft-ba
 Nem tudom
- K05** Február végén hazaértél egy szlovákiai sífesztiválról és maradt 45 Euród, melyet szeretnél Forintra váltani. A pénzváltó előtt elhelyezett tábla szerint az Euró eladási árfolyma 336 Ft, míg vételi árfolyama 326 Ft. Hány Forintot fogsz kapni az Euródért?
 13500 Ft-ot
 14670 Ft-ot
 15123 Ft-ot
 13050 Ft-ot
 Nem tudom
- K06** Melyik esetben lesz több pénzed a második év végén?
 Két év múlva kapsz 241 ezer Ft készpénzt.
 Kapsz most egy 200 ezer Forintos betétkönyvet, melyet két év múlva vehetsz fel és amelynek 10% az éves hozama.
 Ugyanannyi pénzem lesz.
 Nem tudom
- K07** Tegyük fel, hogy az éves infláció 5% és a bankbetéted évente 6%-os kamatot fizet. Hogyan változott a pénzed reálértéke a kamatadót is figyelembe véve?
 1%-kal nőtt.
 0,2%-kal nőtt.
 nem változott
 0,2%-kal csökkent.
 1%-kal csökkent
 Nem tudom
- K08** 1 millió Ft hitelt veszel fel egy banktól, melyet 10 éven keresztül törlesztesz. A hitel forint alapú, THM-je 16,3%. Szerinted mekkora összeget fizetsz vissza a 10 év alatt?
 1000000 Ft-ot
 1326000 Ft-ot
 1630000 Ft-ot
 1956000 Ft-ot
 2830000 Ft-ot
 Nem tudom
- K09** Mobilelőfizetést szeretnél vásárolni, amely mellé akciós okostelefonhoz is hozzájuthatsz. A második év végére melyik megoldással jársz jobban pénzügyileg az alábbiak közül, ha feltételezzük, hogy ugyanannyit használod a mobilod mindkét esetben (telefonálás, sms, mms, internet, stb.), a lekötött betét hozama 10% és a telefonszámla kiegyelítéséhez szükséges rendszeres havi jövedelemmel rendelkezel?
 0 Ft-ért kapsz egy 120000 Ft-ot érő okostelefont 2 év hűségnyilatkozattal, így az előfizetés havonta 20000 Ft amely teljes mértékben fedezi a telefonszámlád összegét. A telefon árának megfelelő összeget lekötöd a bankszámládon.
 Megveszed a 120000Ft-os okostelefont saját pénzből, így az előfizetési díjad csak 14500 Ft, amely teljes mértékbe fedezi a telefonszámlád összegét.
 Nem tudom

K10 Melyik esetben lesz több pénzed a negyedik év végére?

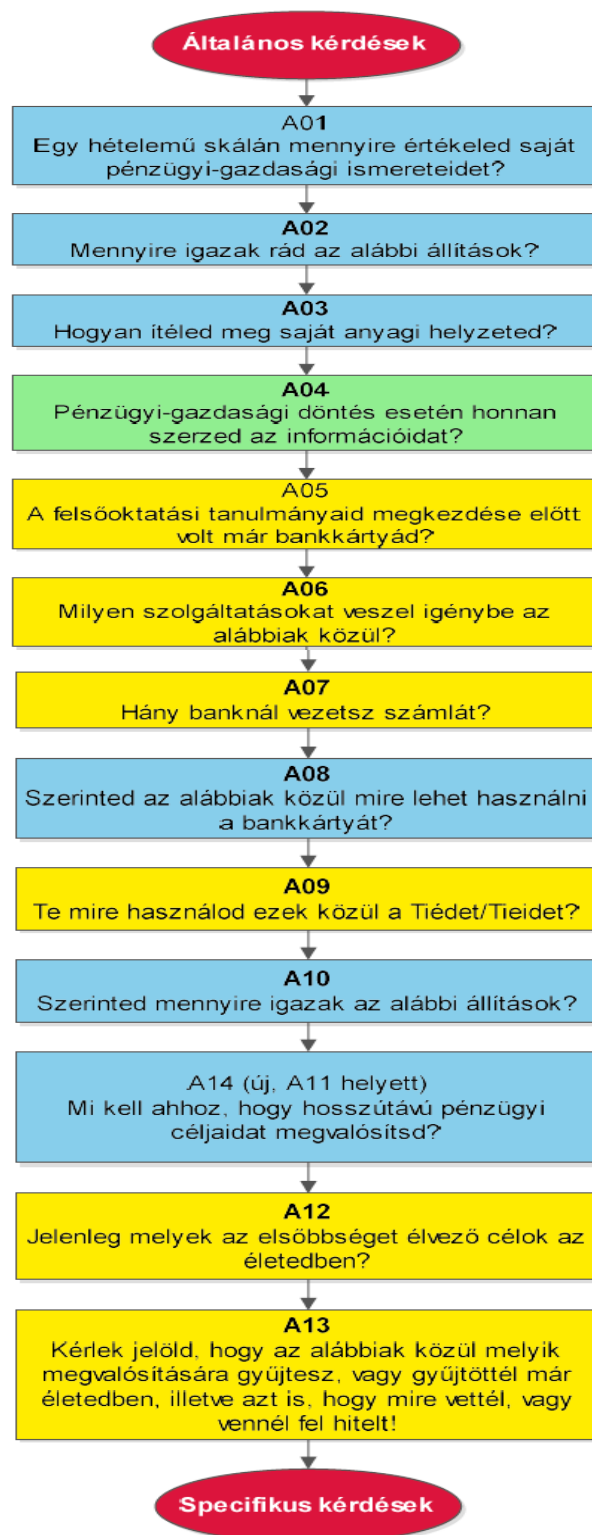
2017-ben kötött lakástakarékpénztárba utalsz havi rendszerességgel 10.000 Forintot, amelynek az EBKM-je 0%, de évente 72.000 Forint állami támogatást kapsz hozzá.

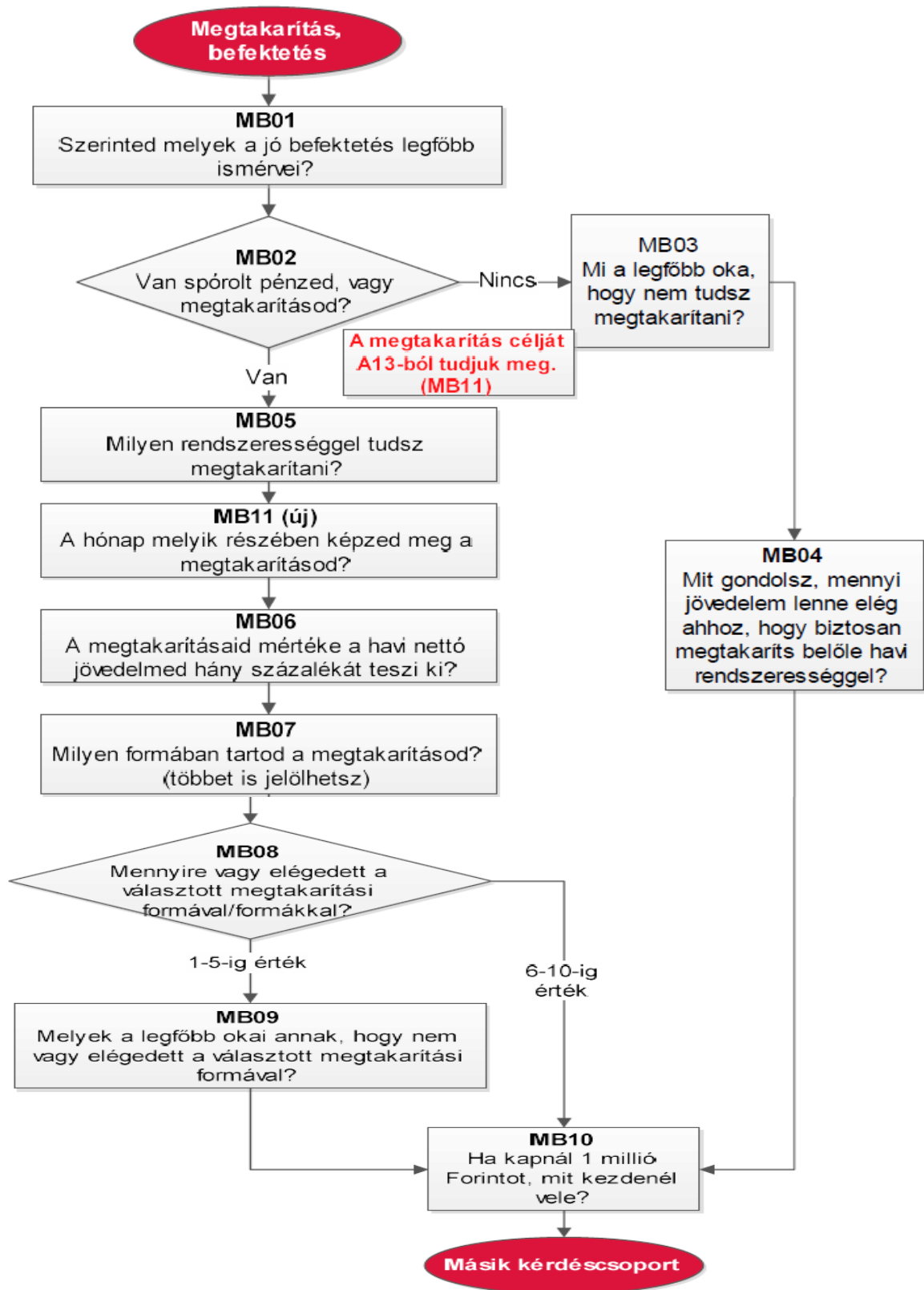
Havi rendszerességgel egy elkülönített számlára utalsz a 13.500 Forintot, 8,13%-os EBKM érték mellett. A kamatfizetés havonta történik.

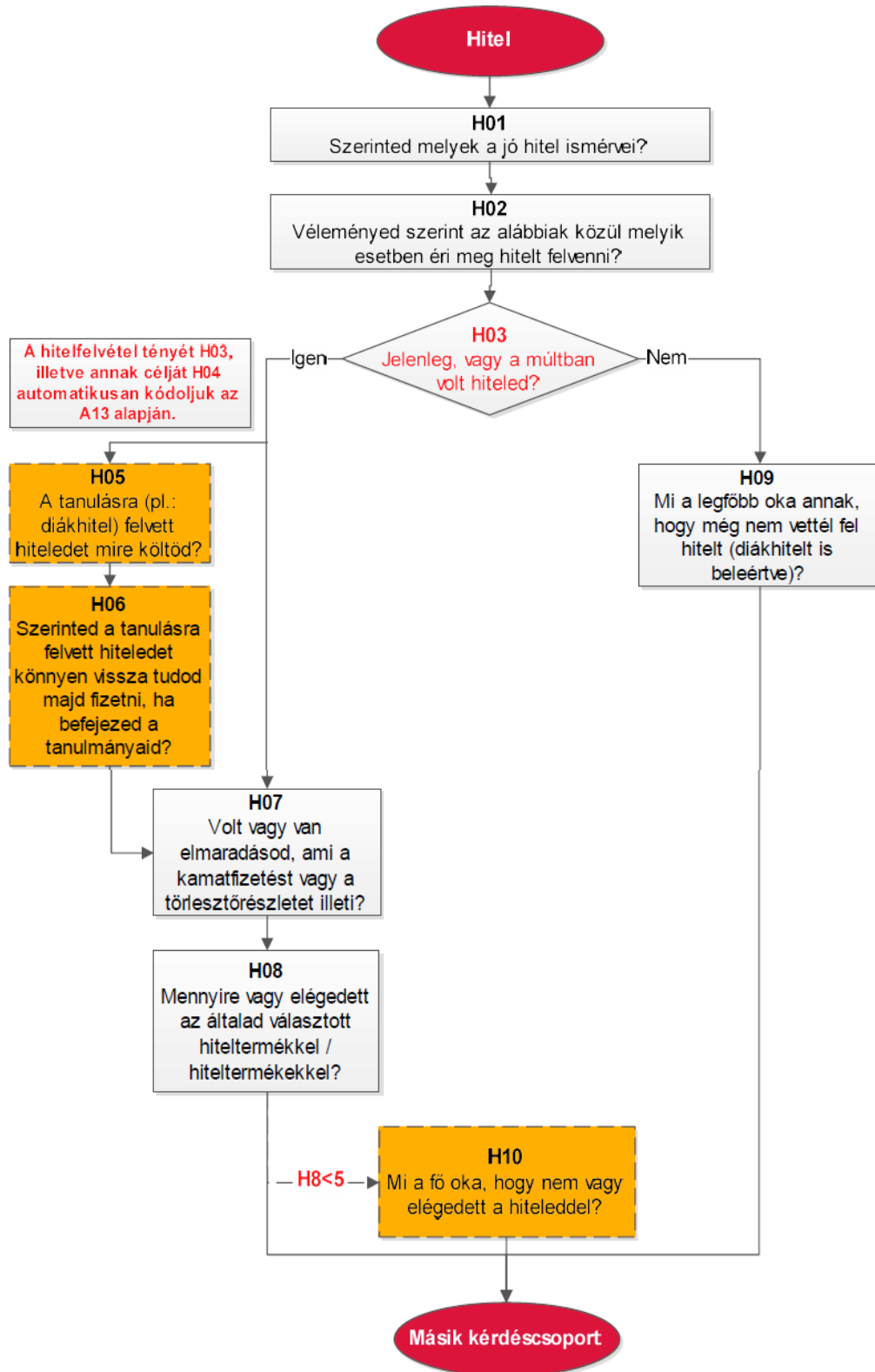
Ugyan annyi pénzem lesz.

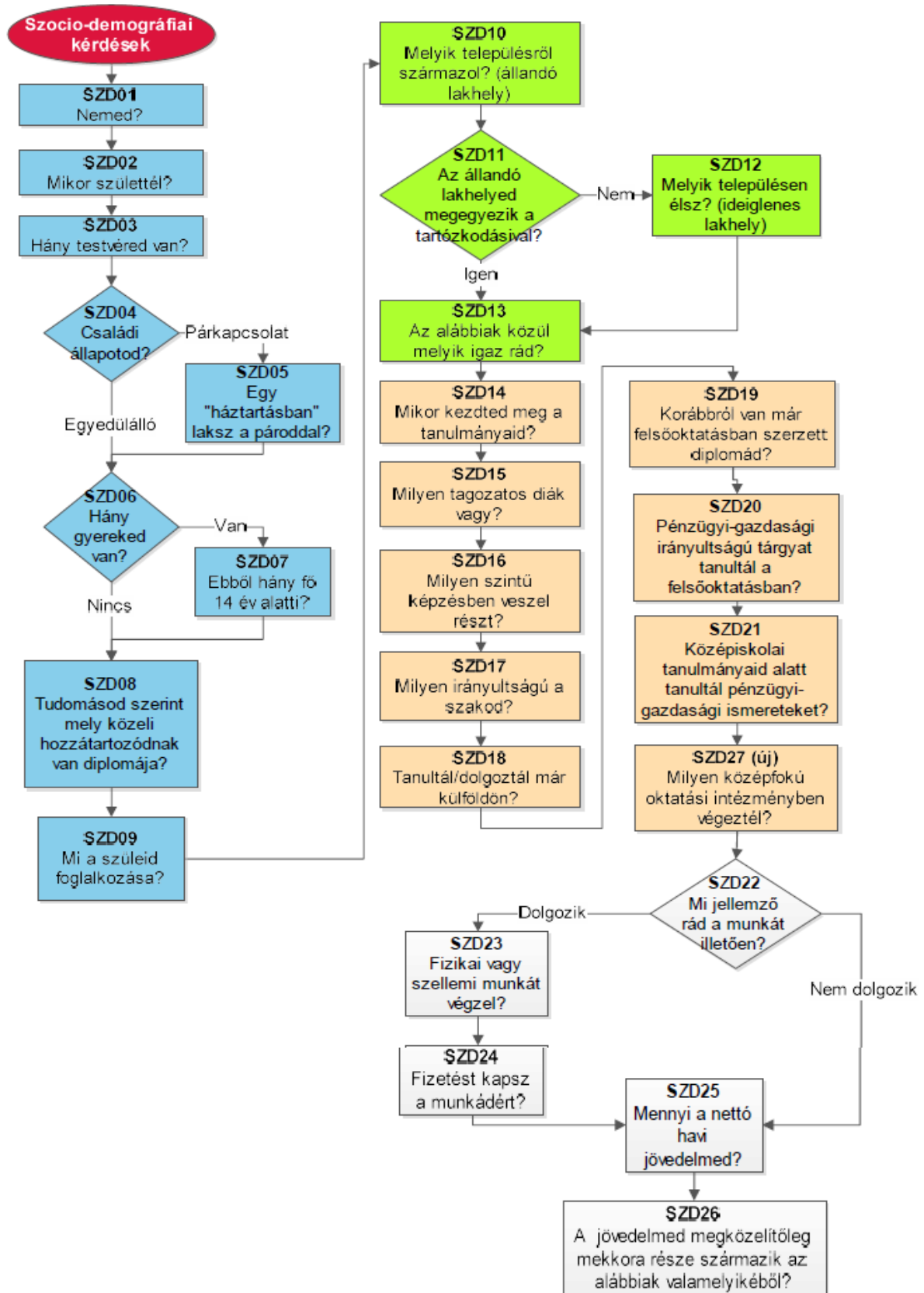
Nem tudom

2. sz. melléklet: kérdések logikai összefüggése

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54
TEL: +36 1 484 9100
email: szamvevoszek@asz.hu
web: www.asz.hu | www.aszhirportal.hu